

Ewaluacja Gliwickiego Budżetu Obywatelskiego

Raport z badania

Raport sporządzony przez zespół CRIS

Data sporządzenia raportu: 27.11.2024 r.

Spis treści

1	Metodologia badania.....	4
2	Informowanie o budżecie obywatelskim	7
2.1	Wyzwanie: Niewystarczająca widoczność informacji związanych z GBO, trudności w dotarciu z informacją o głosowaniu w ramach GBO do mieszkańców Gliwic, niewystarczający poziom wiedzy mieszkańców na temat procedur obowiązujących w GBO. 7	
2.1.1	Wybrane wypowiedzi mieszkańców:	8
2.1.2	Propozycje rozwiązań	12
3	Etap przygotowania projektów	14
3.1	Wyzwanie: Błędy w składanych wnioskach, skutkujące ich negatywną oceną lub trudnościami w realizacji projektów.	14
3.1.1	Wybrane wypowiedzi mieszkańców:	14
3.1.2	Propozycje rozwiązań	15
3.2	Wyzwanie: Niska jakość części składanych projektów.	16
3.2.1	Wybrane wypowiedzi mieszkańców:	16
3.2.2	Propozycje rozwiązań	17
3.3	Wyzwanie: Trudności z wyceną projektów, szczególnie w zakresie zadań inwestycyjnych.	18
3.3.1	Wybrane wypowiedzi mieszkańców:	18
3.3.2	Propozycje rozwiązań	18
4	Wymogi formalne, jakie powinny spełniać projekty	19
4.1	Wyzwanie: Potrzeba realizacji więcej niż jednego projektu w danej dzielnicy. Potrzeba realizacji bardziej zróżnicowanych projektów w dzielnicach. 19	
4.1.1	Wybrane wypowiedzi mieszkańców:	20
4.1.2	Propozycje rozwiązań	22
4.2	Wyzwanie: Potrzeba możliwości składania większej liczby projektów dzielnicowych przez jedną osobę.	23
4.2.1	Wybrane wypowiedzi mieszkańców:	24
4.2.2	Propozycje rozwiązań	24
4.3	Wyzwanie: Potrzeba składania wniosków w innej dzielnicy niż miejsce zamieszkania.....	24
4.3.1	Wybrane wypowiedzi mieszkańców:	25
4.3.2	Propozycje rozwiązań	25
5	Zasady oceny zgłoszonych projektów	26
5.1	Wyzwanie: Brak zasad dotyczących możliwości opiniowania projektów na etapie ich oceny.	26

5.1.1	Wybrane wypowiedzi mieszkańców:	26
5.1.2	Propozycje rozwiązań	26
5.2	Wyzwanie: Niewystarczająco czytelne kryteria oceny projektów.	27
5.2.1	Wybrane wypowiedzi mieszkańców:	28
5.2.2	Propozycje rozwiązań	29
6	Odwołania od decyzji o niedopuszczeniu projektu do głosowania.....	30
6.1	Wyzwanie: Niewystarczające informacje dla wnioskodawców w zakresie sposobu przygotowania i składania odwołań od ocen negatywnych.....	30
6.1.1	Propozycje rozwiązań	30
6.2	Wyzwanie: Niewystarczająca przejrzystość zasad rozpatrywania odwołań.....	31
6.2.1	Wybrane wypowiedzi mieszkańców:	31
6.2.2	Propozycje rozwiązań	32
7	Głosowanie	33
7.1	Wyzwanie: Potrzeba wsparcia mniejszych projektów w systemie głosowania. ...	33
7.1.1	Wybrane wypowiedzi mieszkańców:	34
7.1.2	Propozycje rozwiązań	34
7.2	Wyzwanie: Zapewnienie uczciwości i transparentności w procesie głosowania papierowego.	34
7.2.1	Wybrane wypowiedzi mieszkańców:	35
7.2.2	Propozycje rozwiązań	39
7.3	Wyzwanie: Uproszczenie i zwiększenie dostępności głosowania elektronicznego.	40
7.3.1	Wybrane wypowiedzi mieszkańców:	41
7.3.2	Propozycje rozwiązań	41
7.4	Wyzwanie: Nieadekwatne zasady funkcjonowania puli dla aktywnych.	42
7.4.1	Wybrane wypowiedzi mieszkańców:	42
7.4.2	Propozycje rozwiązań	42
8	Zasady realizacji projektów	44
8.1	Wyzwanie: Ograniczona dostępność działań realizowanych w ramach Gliwickiego Budżetu Obywatelskiego.....	44
8.1.1	Wybrane wypowiedzi mieszkańców:	45
8.1.2	Propozycje rozwiązań	48
8.2	Wyzwanie: Ograniczona dostępność infrastruktury finansowanej w ramach Gliwickiego Budżetu Obywatelskiego.	49
8.2.1	Wybrane wypowiedzi mieszkańców:	50
8.2.2	Propozycje rozwiązań	53
9	PODSUMOWANIE I REKOMENDACJE	54

1 Metodologia badania

Główny **cel badania** stanowiła ocena procedur dotyczących opracowania, wyboru i realizacji projektów w ramach Gliwickiego Budżetu Obywatelskiego (GBO). Procedury te mają dwojaki charakter. Po pierwsze: formalne zasady określone w Uchwale Nr XLI/861/2022 Rady Miasta Gliwice z dnia 10 listopada 2022 r. w sprawie obwieszczenia w sprawie ogłoszenia tekstu jednolitego uchwały w sprawie Gliwickiego Budżetu Obywatelskiego oraz w Zarządzeniu NR-9260/2024 Prezydenta Miasta Gliwice z dnia 31 stycznia 2024 r. w sprawie Gliwickiego Budżetu Obywatelskiego 2025. Po drugie: praktyki stosowane w Mieście Gliwice w zakresie przygotowania projektów, ich wyboru i realizacji.

Postępowanie badawcze koncentrowało się wokół następujących **pytań badawczych**:

1. Jak oceniane są procedury stosowane w Gliwickim Budżecie Obywatelskim w zakresie ich adekwatności, przejrzystości i skuteczności?
2. W jakich obszarach – w opinii osób badanych – istnieje potrzeba wprowadzenia zmian i usprawnień procedur obowiązujących w Gliwickim Budżecie Obywatelskim?

Procedura badawcza bazowała na jakościowych metodach badań społecznych – posługiwano się techniką zogniskowanych wywiadów grupowych prowadzonych w oparciu o scenariusze. Przygotowano trzy wersje scenariuszy: jedną dla osób zaangażowanych w procedurę po stronie miasta, drugą – dla lokalnych liderów, wnioskodawców projektów, trzecią – dla mieszkańców miasta. Scenariusze obejmowały pytania otwarte, dające możliwość swobodnej wypowiedzi. Spotkania realizowane były w czasie dostosowanym do potrzeb uczestników: w przypadku osób zajmujących się zawodowo Gliwickim Budżetem Obywatelskim – w godzinach ich pracy, a w przypadku mieszkańców miasta – w godzinach popołudniowych.

Łącznie zorganizowano pięć wywiadów, w których uczestniczyło 55 osób, reprezentujących następujące środowiska:

1. Przedstawiciele władz samorządowych – wiceprezydent Miasta Gliwice, radni miejscy.
2. Przedstawiciele Centrum 3.0 – Gliwickiego Ośrodka Działań Społecznych, jednostki odpowiedzialnej za wykonanie Zarządzenia Prezydenta Miasta w sprawie Gliwickiego Budżetu Obywatelskiego.
3. Pracownicy Urzędu Miejskiego w Gliwicach oraz jednostek organizacyjnych Miasta Gliwice, włączeni w procedurę oceny i etap realizacji projektów w ramach Gliwickiego Budżetu Obywatelskiego.
4. Przedstawiciele Śląskiego Urban Labu, działającego przy Politechnice Śląskiej w Gliwicach, jako inicjatywy skupiającej lokalnych aktywistów i naukowców.
5. Mieszkańcy Gliwic, uczestniczący w Gliwickim Budżecie Obywatelskim, w tym także członkowie rad dzielnic. Dobór uczestników odbywał się poprzez indywidualne zaproszenia kierowane do osób zidentyfikowanych jako najbardziej aktywne w działaniach w ramach budżetu obywatelskiego, a także poprzez upowszechnienie informacji o wywiadach i możliwość zgłaszania chęci udziału. Wszystkie osoby, które wyraziły wolę udziału w badaniu w formie wywiadu grupowego, miały taką możliwość.

Uczestnicy badania mieli także możliwość zgłaszania swoich uwag w formie pisemnej. Otrzymano propozycje zmian w procedurze GBO na rok 2026, zgłoszone przez Radę Dzielnic Łabędy (uchwała nr 99/2024 z 18 listopada 2024 r.). Zostały one uwzględnione w treści raportu.

Uzupełniając w badaniu uwzględniono wyniki badania ilościowego prowadzonego przez Centrum 3.0 - Gliwicki Ośrodek Działań Społecznych. Badanie to było prowadzone w oparciu o technikę ankiety standaryzowanej. Kwestionariusz zawierał pytania zamknięte, w których respondentów proszono o ocenę poszczególnych aspektów procedury oraz o opinię na temat wybranych propozycji zmian w procedurze. Uczestnicy badania mieli także możliwość zgłoszenia własnych propozycji zmian poprzez odpowiedź

na pytanie otwarte. Ponadto za pomocą kwestionariusza gromadzono także informacje socjodemograficzne na temat respondentów.

Badanie przeprowadzone w oparciu o technikę ankiety miało charakter sondażu, dającego możliwość wypowiedzenia się potencjalnie wszystkim osobom zainteresowanym tematem Gliwickiego Budżetu Obywatelskiego. Informacja o możliwości wypełnienia kwestionariusza była szeroko upowszechniana kanałami, jakimi dysponuje Centrum 3.0 oraz Miasto Gliwice. Próba osób uczestniczących w badaniu nie została dobrana w sposób reprezentatywny. Uzyskane wyniki można więc traktować uzupełniająco w stosunku do badania jakościowego, jako opinię osób zainteresowanych tematem Gliwickiego Budżetu Obywatelskiego.

W badaniu ankietowym wzięto udział 275 mieszkańców i mieszkanek Gliwic, reprezentujących 20 dzielnic miasta. Nieco ponad połowę z nich stanowiły kobiety (52,8%), zaś mężczyźni – 47,2%. Najliczniej reprezentowanymi grupami wiekowymi były osoby w wieku 26-40 lat (34,6%) oraz w przedziale 41-60 lat (30,8%). Osoby mające powyżej 60 roku życia stanowiły 21,9% ankietowanych, a będące w wieku do 25 lat – 12,7%. Większość ankietowanych wzięła udział w tegorocznej edycji Gliwickiego Budżetu Obywatelskiego – 78,8% z nich głosowało na projekty, a 14,2% złożyło projekt.

Omówienie wyników badania

Raport stanowi podsumowanie wyników badania jakościowego (wywiadów grupowych) oraz ilościowego. Został podzielony na części odnoszące się do poszczególnych etapów procedury Gliwickiego Budżetu Obywatelskiego. Kolejno omówiono zagadnienia dotyczące: informowania o budżecie obywatelskim, przygotowania wniosków, kryteriów formalnych, procedury oceny i odwołań, głosowania i realizacji projektów. W odniesieniu do każdego z wymienionych obszarów przedstawiono zidentyfikowane wyzwania oraz zgłaszane przez uczestników badania propozycje rozwiązań.

W ostatniej części raportu przedstawiono rekomendacje opisujące możliwe kierunki rozwoju Gliwickiego Budżetu Obywatelskiego.

2 Informowanie o budżecie obywatelskim

2.1 Wyzwanie:

Niewystarczająca widoczność informacji związanych z GBO, trudności w dotarciu z informacją o głosowaniu w ramach GBO do mieszkańców Gliwic, niewystarczający poziom wiedzy mieszkańców na temat procedur obowiązujących w GBO.

Mieszkańcy Gliwic zwracali uwagę na kilka istotnych kwestii związanych z promocją i przekazywaniem informacji dotyczących Gliwickiego Budżetu Obywatelskiego. Informacje na ten temat są publikowane przede wszystkim na dedykowanej stronie internetowej poświęconej partycypacji społecznej: www.decdujmyrazem.gliwice.pl, jednak ich widoczność bywa zróżnicowana.

Na stronie znajdują się szczegółowe informacje dotyczące każdego projektu poddanego głosowaniu, w tym wyniki oceny i uzasadnienia decyzji.

W opinii osób badanych, którzy w trakcie głosowania nad projektami w sposób aktywny pozyskują głosy, przeciętni mieszkańcy Gliwic nie mają odpowiedniej wiedzy na temat zasad funkcjonowania mechanizmu budżetu obywatelskiego lub nawet nie zdają sobie sprawy, że GBO funkcjonuje już od kilkunastu lat. Mieszkańcy biorący udział zarówno w badaniu sondażowym, jak i badaniu o charakterze jakościowym, dość często zgłaszali także propozycje rozwiązań niezgodnych z lokalnym czy krajowym prawem oraz uwagi i propozycje wprowadzenia rozwiązań, które już funkcjonują. Wskazuje to na potrzebę wzmocnienia działań edukacyjnych wśród mieszkańców Gliwic.

Badanie ilościowe wykazało, że opinie na temat promocji projektów poddanych pod głosowanie w ramach GBO są podzielone. **Zdaniem największej części ankietowanych, projekty są niewystarczająco promowane wśród mieszkańców** – 41,4% oceniło ich promocję jako złą lub bardzo złą. Dobrze lub bardzo dobrze oceniło

promocję 33,8% ankietowanych, a 24,9% określiło ją jako przeciętną. Średnia ocena promocji projektów poddanych głosowaniu w skali od 1 do 5 wyniosła 2,92 i była najniższa spośród wszystkich pozostałych poddanych ocenie aspektów związanych z GBO.

Rysunek 2.1 Źródło: badanie GODS, oprac. własne

Wypowiedzi niektórych z badanych mieszkańców Gliwic wskazywały na **brak wiedzy** związanej z funkcjonowaniem GBO.

2.1.1 Wybrane wypowiedzi mieszkańców:

- *W przypadku realizacji wydarzenia przez określoną dzielnicę, możliwość uczestniczenia w nim mieszkańców z innych dzielnic.*
- *Rozszerzenie możliwości korzystania z projektu dzielnicowego innym mieszkańcom Gliwic (głosować można, ale uczestniczyć już nie).*
- *W przypadku zadań miękkich przeznaczonych do realizacji, często zdarza się, że uczestniczą w nich małe grupy osób. Być może warto wtedy umożliwić udział w zadaniu mieszkańcom innych dzielnic.*
- *(...) składałam wniosek i na mojej ulicy sfokusowałam się na zupełnie obcych ludziach, żeby zebrać głosy. I właśnie, jak zaczynałam rozmowę od tego, co to jest budżet obywatelski i widziałam w oczach, że ludzie kompletnie nie wiedzą,*

co to jest. Budżet Obywatelski to są dwa bardzo trudne słowa dla wielu osób. Nie jak dla wielu z państwa, dla nas, to oczywiste, wszystko jest super proste i tak dalej. Może być, ale dla tych osób, z którymi rozmawiałam, to wyglądało inaczej.

Badani mieszkańcy wskazywali na **potrzebę szerszego informowania o sposobie, w jaki można złożyć projekt oraz zagłosować na niego:**

- Proces zgłaszania projektów powinien zostać uproszczony oraz skomunikowany z mieszkańcami – obecnie zasady zgłaszania projektów nie są czytelnie określone dla każdego mieszkańca, który mógłby złożyć projekt.*
- Wymagana szersza dostępność dla mieszkańców i przekazane informacji o GBO z dużym wyprzedzeniem czasowym (terminy do kiedy i gdzie zgłaszać pomysły) - nie tylko za pomocą jednego czy dwóch komunikatów online na stronach miejskich, ale powszechnie przez inne portale, ulotki (np. poinformować wszystkich zarządców nieruchomości - niech przekażą informacje na klatkach schodowych).*
- Nawet wrzucenie do skrzynki pocztowej informacji nie skutkuje przeczytaniem. Mamy wiele osób, które po prostu nie szukają tej informacji. Ale gdyby tę informację podać odpowiednio wcześniej i wcześniej ją rozpropagować, to być może więcej osób by się zainteresowało, bo można ją dać na stronę.*
- Szersza promocja głosowania, wykorzystać do tego media społecznościowe, często przypominać o zbliżającym się końcu głosowania – zawsze staram się głosować, ale w tym roku przegapiłem termin.*
- Promowanie głosowania w przestrzeni publicznej. Newsletter miejski, w którym takie informacje są przekazywane.*
- Promocja głosowania – krótkie informacje na temat realizowanych projektów w ubiegłych latach i na temat obecnych projektów w miejscach najczęściej uczęszczanych przez mieszkańców, np. przystanki autobusowe, tablice informacyjne.*
- Propozycja projektów i termin głosowania powinny być bardziej rozpropagowane wśród mieszkańców różnymi kanałami (można np. wykorzystać szkoły).*

- *Głosowanie powinno być bardziej nagłośnione oraz stworzenie aplikacji, gdzie wszystko, co z miastem związane, będzie w jednym miejscu.*
- *Należy stworzyć podstronę, na której będą wypisane wszystkie projekty, które wygrały w GBO z ostatnich kilku lat, gdzie będą na bieżąco zamieszczane aktualizacje dot. realizacji tych zadań razem z kosztami oraz podmiotami je realizującymi.*
- *Na przykład osoba składająca wniosek, niech będzie podany kontakt, jakaś skrzynka mailowa. I kto by miał jakieś tam wątpliwości co do wniosku, mógłby napisać do tej osoby, czy jakoś inaczej zapytać o wniosek.*
- *Zadania powinny być lepiej opisane (przy większym wsparciu urzędników przyjmujących zgłoszenie), obecnie często trudno dopatrzeć się, w której dokładnie lokalizacji ma być realizowane zadanie (nie wszyscy znają się na oznaczeniach geodezyjnych działek) (...).*
- *Można pomyśleć, w jaki sposób zaangażować do głosowania osoby starsze, wykluczone (może kurier, który się przejdzie po mieszkaniach, zostawi ulotkę albo porozmawia i pomoże wypełnić głos) – niska frekwencja np. na Śródmieściu może wynikać z przeważającej takiej struktury demograficznej mieszkańców.*

Biorący udział w ankiecie mieszkańcy zwracali także uwagę **na potrzebę wzmocnienia promocji, informacji i edukacji na temat samej idei budżetu obywatelskiego:**

- *Powinna zostać poprawiona komunikacja z mieszkańcami – informacja o GBO powinna być podawana z wyprzedzeniem oraz w większej liczbie mediów.*
- *Proponuję poprzedzenie procesu składania wniosków kampanią promującą samą ideę.*
- *Lepsza promocja, w ogóle o tym się nie mówi, starsi ludzie w ogóle o tym nie wiedzą.*
- *Plakaty informacyjne są niewystarczające, powinna być kampania informacyjno-edukacyjna.*
- *Promocję projektów oceniałem źle z uwagi na to, że ja żadnej promocji nie kojarzę – ludzie w moim otoczeniu głosują, bo ich do tego zachęcam bądź sami są tego świadomi.*

- Powinna zostać wprowadzona kampania pokazująca, jak wygląda cykl życia projektów GBO, jakie są etapy i co później się z nimi dzieje.

Pojawiły się także głosy dotyczące **potrzeby oznaczania projektów dofinansowanych z GBO**, co pomogłoby upowszechnić go wśród mieszkańców:

- *Myślę, że dobrze byłoby, gdyby place zabaw czy siłownie z GBO były jakoś oznaczone, bo często ludzie nie wiedzą, że ten plac zabaw jest z Budżetu Obywatelskiego. Jak próbowałam namówić sąsiadów do głosowania, to mówili, że z tego budżetu to i tak nic u nas nie ma, mimo że ich dziecko codziennie chodzi na Piaskową Dolinę.*
- *Ludzie by wiedzieli, że jest konkretny efekt na rzeczy, w kolejnym roku. Ja bym chciała, żeby budżet obywatelski był oznaczony. Pytanie, w jaki sposób to myślę, że jest kwestia techniczna, ale generalnie, żeby to też się jakby opatrzyło, że: „aha, budżet obywatelski” i tak dalej.*
- *Zróbmy otwarte budżety na przykład, żeby ludzie sobie mogli to odwiedzić, zainspirować się, zobaczyć, co można, jak można, a my słuchajmy, może to będą jakieś ciekawe pomysły.*

Bardziej dostępnej informacji, zdaniem ankietowanych mieszkańców, wymagają również już realizowane z GBO przedsięwzięcia, co mogłoby przetożyć się na zwiększenie ich dostępności, jak również szerszego upowszechnienia idei budżetu obywatelskiego:

- *Słaba reklama projektów dzielnicowych typu fitness, gimnastyka w wodzie, brak poinformowania i zaproszenia do projektów osób głosujących na projekt.*
- *Większa dostępność informacyjna dotycząca projektów w poszczególnych dzielnicach.*
- *Rekrutacja na wydarzenia też powinna być bardziej przejrzysta. Ciężko zapisać się na rejs czy inne wyjście, jeśli zapisy są prowadzone wcześniej rano tylko w jeden dzień i tylko osobiście. Nic dziwnego, że na zdjęciach widać ciągle te same osoby. Tak jest w projekcie dla seniorów w naszej dzielnicy. Czemu nie mogę zapisać się przez telefon? Nie rozumiem.*

- *Nie wiadomo, gdzie można się zapisać, żeby z tych cudów korzystać, bo są jacyś znajomi znajomych, którzy mają dostęp (np. konkretni seniorzy, bo przecież nie wszyscy chętni).*

2.1.2 Propozycje rozwiązań

1. Zwiększenie widoczności informacji o GBO na stronie internetowej

www.decdujmyrazem.pl lub utworzenie strony internetowej poświęconej wyłącznie GBO. Kompletne informacje dot. projektów złożonych do GBO znajdują się na stronie internetowej poświęconej konsultacjom społecznym. W toku prowadzonych działań ewaluacyjnych część mieszkańców wskazywała, że nie wie, gdzie takie informacje się znajdują lub twierdziła, że niektóre informacje o projektach nie są upowszechniane. Biorąc pod uwagę powyższe, celowe wydaje się czytelniejsze wyodrębnienie informacji i wiadomości związanych z GBO w strukturze strony decdujmyrazem.gliwice.pl.

2. Zintensyfikowanie kampanii informacyjnych.

Z punktu widzenia mieszkańców kluczowe jest zwiększenie działań informacyjno-promocyjnych w dwóch kluczowych dla procesu momentach, tj. **na etapie poprzedzającym składanie wniosków** do budżetu obywatelskiego na oraz **na etapie głosowania nad zgłoszonymi projektami**. Mieszkańcy uczestniczący w wywiadach fokusowych proponowali wykorzystanie m.in. plakatów, ulotek, mediów społecznościowych, podjęcie współpracy z lokalnymi mediami czy organizację spotkań w dzielnicach w celu diagnozowania lokalnych potrzeb.

3. Opracowanie nowej koncepcji poradnika wspierającego funkcjonowanie Gliwickiego Budżetu Obywatelskiego.

Mieszkańcy uczestniczący w spotkaniach proponowali opracowanie nowej koncepcji poradnika (instrukcji) wyjaśniającego procedury zgłaszania projektów oraz głosowania. W takim opracowaniu powinny się znaleźć informacje o tym, w jaki sposób należy przygotować wniosek, w tym m.in. informacje, jak wyceniać najpopularniejsze grupy wydatków, informacje o możliwościach konsultacji pomysłu i jego założeń z urzędnikami

odpowiednich wydziałów, w celu urealnienia założeń projektu, wskazówki, jak promować złożony projekt czy też jak zachęcać mieszkańców do głosowania.

4. Edukacja mieszkańców w obszarze GBO.

Biorąc pod uwagę, że w budżecie obywatelskim biorą udział wszyscy mieszkańcy miasta, w tym również dzieci i młodzież, kwestie związane z funkcjonowaniem GBO powinny zostać uwzględnione w lekcjach o społeczeństwie obywatelskim dla uczniów starszych klas szkoły podstawowej oraz szkół ponadpodstawowych. Wartościowe wydaje się również organizowanie spotkań informacyjnych dla mieszkańców w okresie naboru i przed naborem wniosków do GBO.

5. Widoczne oznaczenia projektów zrealizowanych w ramach GBO.

Zaproponowano, aby każda z inwestycji realizowana w ramach GBO została oznaczona np. poprzez umieszczenie tablic informacyjnych.

6. Dni otwarte Gliwickiego Budżetu Obywatelskiego.

Zdaniem mieszkańców, wartościowe byłoby coroczne organizowanie wydarzenia promującego projekty już zrealizowane w ramach GBO, dającego możliwość porozmawiania z wnioskodawcami o wyzwaniach związanych ze składaniem projektu oraz o tym, jak wyglądają poszczególne etapy wdrażania pomysłów mieszkańców w życie.

3 Etap przygotowania projektów

3.1 Wyzwanie: Błędy w składanych wnioskach, skutkujące ich negatywną oceną lub trudnościami w realizacji projektów.

Problem dotyczy sytuacji, w której mieszkańcy miasta wykonywali dużą pracę związaną z przygotowaniem wniosku, który następnie oceniany był negatywnie. Rodziło to poczucie niezadowolenia i obniżało motywację do podejmowania kolejnych inicjatyw. Zdarzało się także, że projekt realizowany był inaczej niż zakładali jego autorzy, gdyż na etapie przygotowania nie przeprowadzono odpowiedniej analizy dostępnych zasobów miejskich i możliwości ich wykorzystania. Częściowo były to sytuacje, które byłyby możliwe do wyeliminowania na etapie przygotowania wniosków. Błędne założenia w składanych wnioskach dotyczyło m.in. zakresu projektów (planowanie inwestycji, które w przyszłości wymagałyby istotnych nakładów finansowych na utrzymanie), miejsca realizacji projektów (planowanie inwestycji w oparciu o mapę publikowaną przez Urząd Miasta, nieuwzględniającą informacji o dzierżawach terenów) lub możliwości wykorzystania zasobów miejskich do realizacji projektów (planowanie działań na zasobach, które są już wykorzystywane do realizowania zadań Miasta; brak pełnej możliwości oceny wdrożenia projektu w zaplanowanym kształcie).

Pojawiające się w projektach błędy wynikały z braku wiedzy wśród wnioskodawców na temat tego, jak oceniane są poszczególne kryteria przewidziane w Uchwale i Zarządzeniu dot. GBO, a także braku dostępu do informacji, które były niezbędne do właściwego zaplanowania projektu. Jako problematyczny wskazywany był także zbyt krótki czas przewidziany na składanie wniosków w GBO.

3.1.1 Wybrane wypowiedzi mieszkańców:

- *Dobrym pomysłem byłoby wyznaczenie osób do konsultacji oraz pomocy przy składaniu projektów.*

- *Proponuję poprzedzenie procesu składania wniosków warsztatem/ wyznaczonym miejscem, gdzie osoby chcące wniosków złożyc będą mogły nauczyć się takie wnioski pisać.*
- *Potrzeba konsultacji wniosków wymagałaby zwiększonych nakładów ze strony miasta.*
- *[Trzeba] ułatwić procedurę wypełniania i składania wniosków, szczególnie w zakresie określenia ceny.*
- *Do poradnika [należy] wpisać, co odpada i dlaczego. Jest dostępna wiedza w czasie pisania wniosku. Tylko też jest problem taki, że tematyka budżetu jest tak szeroka, że jakby nawet siadając w pięć, sześć osób, no nie da się określić kreatywności wszystkich mieszkańców.*

3.1.2 Propozycje rozwiązań

1. Zaplanowanie i wdrożenie systemu konsultacji wniosków na etapie ich przygotowania.

W proces powinni być włączeni pracownicy różnych wydziałów i jednostek miejskich (aby zapewnić możliwość wszechstronnej weryfikacji założeń określonych we wniosku o dofinansowanie). Wdrożenie systemu wymagałoby przygotowania materiału informacyjnego zawierającego wskazówki na temat tego, z jakimi jednostkami należałoby skonsultować różne typy projektów. Wśród proponowanych form konsultacji wymieniano wyznaczenie dyżurów pracowników oraz organizację warsztatów grupowych. Proponowane rozwiązania wiążą się z dodatkowymi zadaniami dla pracowników urzędu miasta i jego jednostek organizacyjnych. Określenie zasad konsultacji wymaga więc oceny posiadanych zasobów.

2. Opracowanie materiału informacyjnego (instrukcji) na temat zasad oceny projektów.

Dokument ten w szczególności powinien zawierać informację o tym, jakie cechy projektu mogą skutkować jego negatywną oceną. Istotne byłoby omówienie poszczególnych kryteriów określonych w Uchwale i Zarządzeniu dot. GBO w celu wyjaśnienia, jak należy rozumieć poszczególne zapisy. Materiał mógłby także zawierać przykłady projektów

możliwych i zasadnych do realizacji oraz stanowić element poradnika dla wnioskodawców.

3. Zwiększenie dostępu do informacji dla wnioskodawców w zakresie rzeczywistego statusu działek, których właścicielem jest Miasto Gliwice.

W szczególności zwracano uwagę na potrzebę uwzględnienia informacji o dzierżawach wykluczających możliwość realizowania działań w ramach Gliwickiego Budżetu Obywatelskiego.

3.2 Wyzwanie: Niska jakość części składanych projektów.

Zdarzało się, że wnioskodawcy nie przeprowadzali rzetelnej diagnozy aktualnych potrzeb w danym środowisku, ale powielali pomysły z poprzednich lat lub z innych dzielnic. W niektórych przypadkach było to uzasadnione – powtarzalność projektów jest związana z wysokim zainteresowaniem danym rodzajem działań ze strony mieszkańców. Zdarzały się jednak problemy związane z brakiem zainteresowania udziałem w działaniach projektowych realizowanych w ramach Gliwickiego Budżetu Obywatelskiego.

3.2.1 Wybrane wypowiedzi mieszkańców:

- *Jeżeli jest powtarzalność, to znaczy, że się projekt przyjął (...). Więc jeżeli zbierają głosy pod projektem, to znaczy, że jest taka potrzeba w dzielnicy.*
- *Skoro od lat głosują na ten projekt, a potem nie przychodzą [na zajęcia], to coś tu nie działa. Czasami 30 głosów wystarczy, żeby projekt przeszedł.*
- *Projekty dzielnicowe są co roku takie same, Wnioskodawcy bardzo często kopiują projekty miękkie, projekty są powtarzalne.*
- *[Ważne jest], żebyśmy mieli jako rada dzielnicy kontrolę, jakie te wnioski wpływają, żeby można było rozmawiać z wnioskodawcą już na etapie pisania wniosku. Czyli na etapie pisania wniosku zaplanować, w jaki sposób ta dostępność będzie.*

- *My jako Rada [Dzielnicy] jesteśmy w stanie ten pierwszy przesiew zrobić. Bo niektóre projekty, które są składane można zrealizować w zupełnie inny sposób, bo nie wiem, może wystarczy taki przykład może wymyślony tam, że chcieliście klomb zrobić z kwiatkami, więc ktoś pisze wniosek i składa go, a okazuje się, że tylko wystarczyłoby na przykład pismo do MZUK-u napisać i oni by te parę kwiatków tam dali. Także tu myślę, że na początku rady dzielnic powinny być tym pierwszym sitkiem, które przesiewa.*
- *[Ważne jest], żebyśmy my jako Rada [Dzielnicy] brali udział w tych wnioskach, bo my przynajmniej wiemy potem, do kogo mamy się zwrócić. Jeżeli na przykład, ktoś robi jakiś wniosek i my czekamy na plakat, na jakąś informację, to przynajmniej wiemy do kogo [się zwrócić].*
- *Powinna być jakaś ciągła instrukcja taka, które projekty np. zasady czy założenia już nie przejdą. I szkoda w tym momencie fatygi i aktywności społecznej.*

3.2.2 Propozycje rozwiązań

- 1. Zaplanowanie i wdrożenie systemu konsultacji wniosków na etapie ich przygotowania** (zgodnie z opisem powyżej).
- 2. Włączenie rad dzielnic w proces konsultowania projektów na etapie ich przygotowania.**

Członkowie rad dzielnic posiadają wiedzę na temat potrzeb występujących w ich lokalnych społecznościach. Konsultacja z członkami rad dzielnic mogłaby więc skutkować lepszą jakością projektów. Wdrożenie pomysłu jest jednak związane z pewnymi wyzwaniem i trudnościami. Najważniejszymi z nich są: brak rad dzielnic w niektórych dzielnicach, zróżnicowany poziom aktywności poszczególnych rad dzielnic, możliwe duże obciążenie pracą społeczną związaną z konsultowaniem wniosków, możliwy konflikt interesów w przypadku, gdy członkowie rad dzielnic jednocześnie są wnioskodawcami.

3.3 Wyzwanie: Trudności z wyceną projektów, szczególnie w zakresie zadań inwestycyjnych.

Autorzy projektów miewają trudności z oszacowaniem wartości inwestycji, co skutkuje negatywną oceną projektu i nieskierowaniem do go etapu głosowania. Trudności te wynikają z różnych przyczyn, m.in. z braku wiedzy na temat aspektów, jakie należy uwzględnić przy szacowaniu kosztów, zmienności cen oraz polityki stosowanej przez niektórych wykonawców, polegającej na stosowaniu innych cenników dla różnych rodzajów zamawiających. Autorzy projektów miewają także poczucie, że ocena wykonalności finansowej dokonywana jest niedostatecznie obiektywnie.

3.3.1 Wybrane wypowiedzi mieszkańców:

- *Jest właśnie problem z wyceną tych wszystkich rzeczy „twardych” (...). To jest zawsze taka tajemna wiedza, z czego to biorą i jak to policzyli.*
- *Gdyby to był taki jawny cennik, to mieszkańcy byliby w stanie ocenić, czy to, co ja zgłaszam w ogóle przejdzie, czy nie przejdzie. Bo jeżeli ja zgłoszę remont chodnika i ja wiem, bo sobie to przemnożę przez metr kwadratowy i wychodzi mi 300 tysięcy, dzielnica ma 100 tysięcy, no to nawet nie ma sensu robić tego wniosku. Taka jawna wycena tych projektów byłaby zdecydowanie lepsza.*

3.3.2 Propozycje rozwiązań

- 1. Wprowadzenie wykazu cen i stawek dla najczęściej pojawiających się wydatków.**

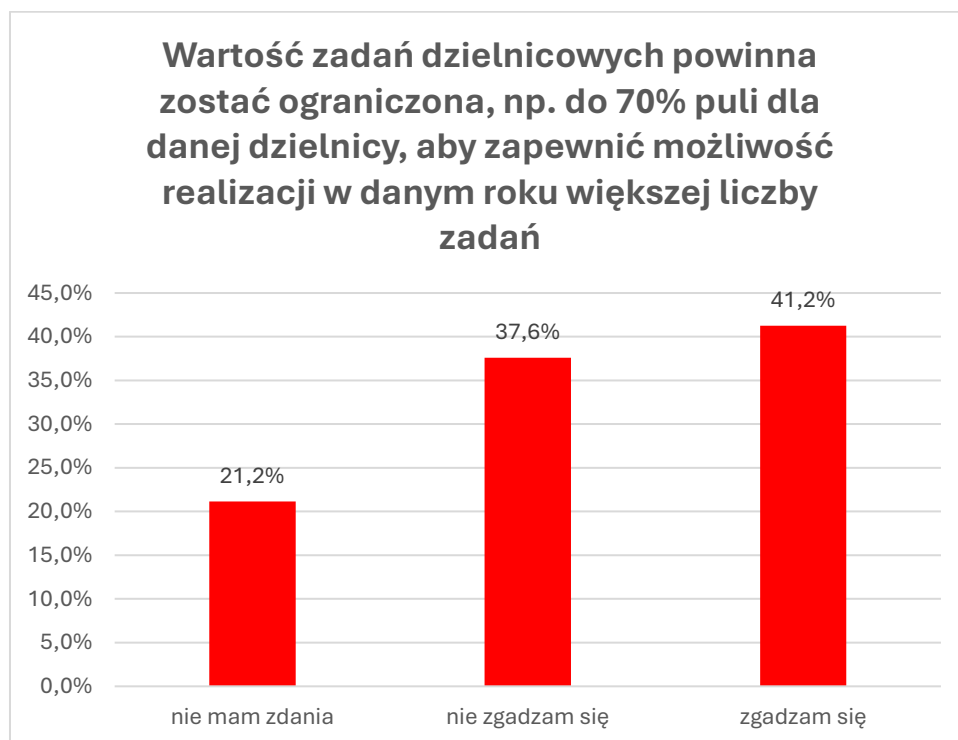
Wnioskodawcy byliby w stanie na tej podstawie obliczyć, czy proponowana przez nich inwestycja jest możliwa do wykonania w dostępnym budżecie. Niweluje się tym samym ryzyko odrzucenia projektu na etapie oceny.

4 Wymogi formalne, jakie powinny spełniać projekty

4.1 Wyzwanie: Potrzeba realizacji więcej niż jednego projektu w danej dzielnicy. Potrzeba realizacji bardziej zróżnicowanych projektów w dzielnicach.

Brak ograniczeń dotyczących maksymalnej wartości wniosku powoduje, że w niektórych dzielnicach jest realizowany tylko jeden projekt, wyczerpujący całą pulę dostępną na projekty dzielnicowe.

Opinie ankietowanych na temat potrzeby wyznaczenia określonej, maksymalnej wartości projektów dzielnicowych w stosunku do puli przypadającej na całą dzielnicę, były podzielone. Za takim rozwiązaniem było 41,2% ankietowanych, a przeciwko niemu opowiadało się 37,6% z nich.

Rysunek 4.1 Źródło: badanie GODS, oprac. własne

Osoby biorące w badaniu ilościowym oraz jakościowym wskazywały, że rozwiązanie polegające na określeniu maksymalnej wartości projektów dzielnicowych poniżej całej puli przeznaczonej na daną dzielnicę, może zwiększyć różnorodność projektów.

4.1.1 Wybrane wypowiedzi mieszkańców:

- *Najważniejsza jest ogólnodostępność, ponieważ zdarza się tak, że budżet danej dzielnicy jest zawłaszczany przez działania na rzecz jednej z grup społecznych. Może limit na zadania miękki? Np. do kwoty 1/3 budżetu całej dzielnicy? A inwestycyjne do 70%, tak jak zostało to zaproponowane [w ankiecie].*
- *Te projekty, takie olbrzymie 250 - 300 tysięcy, powinny być nie dzielnicowe, tylko miejskie.*
- *Nie powinno być absolutnie takich wielkich projektów dawanych jako dzielnicowe. To trzeba zróżnicować. Jako jakiś procent na przykład tej puli.*
- *To nie ma sensu akurat w Czechowicach dzielić.*
- *[Należy] wprowadzić odrębny budżet dla szkół.*
- *Zawsze próbowałem namawiać tą jedną szkołę, o której mowa, żeby nie robili takich dużych projektów, żeby zostało coś jeszcze dla innych.*
- *To, że jest jeden projekt na całej dzielnicy, który wyczerpuje 100% puli, to niekoniecznie jest dobre rozwiązanie.*
- *Uważam, że powinien być limit przynajmniej 75%, może nawet mniej, to kwestia ustalenia, bo fajnie jak kilka wniosków przechodzi, ludzie dużo lepiej to odbierają i dużo chętniej głosują.*
- *My mamy bardzo aktywne seniorki, więc one też chcą tych projektów trochę. I na przykład w takiej fantastycznej roli jest w tej chwili Politechnika, która praktycznie całą pulę bierze dla seniorek, więc tam się bawią na całego, a potem w innych dzielnicach jest zgrzytanie zębami: czemu one mają, a my nie?*

Uczestniczący w badaniu mieszkańcy wskazywali także na **potrzebę wyodrębnienia osobnych pul na różne rodzaje projektów:**

- *Uważam, że dobrym rozwiązaniem byłoby utworzenie osobnej kategorii zadań „społecznych” dla każdej dzielnicy, w ramach których można wybrać jedno zadanie „aktywizujące społeczność”, natomiast drugi (lub drugi i trzeci) głos powinny być przeznaczone na zadania, które mają poprawić jakość przestrzeni publicznej w danej dzielnicy, jak np. naprawa dróg, chodników, oświetlenia, nasadzenia zieleni, itd. Bo prawda jest taka, że co dadzą jakieś zajęcia aktywizujące, jeśli w drodze na nie uczestnik skręci nogę na nierównym chodniku, który nie został wybrany jako zadanie do realizacji w ramach budżetu.*
- *Uważam, że powinna być inna pula, z której można by było korzystać. Miasto Poznań na przykład robi bardzo fajnie, bo przez animatorów społecznych organizuje właśnie wszystkie takie wydarzenia, które my organizujemy w ramach budżetu obywatelskiego. Jest to bardzo fajnie rozwiązane, cieszy się bardzo dużą popularnością. Wtedy wszyscy ludzie mogą z tego skorzystać.*
- *Ja ogólnie uważam, że te projekty twarde są dużo bardziej pożyteczne, ponieważ one są wieloletnie. Plac zabaw czy pracownia zostaje na ileś tam lat i więcej osób może z tego korzystać. Uważam, że trochę miasto inaczej powinno podejść do tych projektów miękkich, że to powinno w ogóle w GBO wykluczone, a iść po prostu z innej puli.*
- *Nie dyskredytować i nie odrzucać zadań, które mają charakter lokalny, np. odnowienie małego skweru, z którego korzystają mieszkańcy okolicznych bloków.*
- *Wprowadzenie podziału zadań i co za tym idzie środków na zadania dot. zieleni, infrastruktury, czy też na działania miękkie (np. warsztaty, zajęcia sportowe).*
- *Uważam, że dużo fajniej też by na przykład było inwestować w sprzęt, czyli na przykład: grupa seniorów chodzi na aerobik, na salę, do jakiejś szkoły, czyli powiedzmy, żeby z budżetu sfinansować sprzęt, jakiegoś instruktora. Albo masaż: przez rok opłacać pomieszczenie, kupić stół do masażu, zorganizować w styczniu czy w lutym kurs masażu. Może z tych stu osób, pięć chciałoby zrobić sobie taki kurs i później one by mogły już w kolejnych latach same to organizować? W każdym projekcie można by było coś takiego wymyślić.*

Dopuszczenie do głosowania i realizacji projektów wieloletnich

- *Powinno się zalegalizować zgłoszenia kilkuletnie, ze świadomością głosujących, że o odpowiednio mniejsze finansowanie będą uwzględnione plany na następne lata.*
- *Warto formalnie zalegalizować projekty wieloletnie, bo takowe już i tak funkcjonują (...) (Okraślak, Marina, Tężnia).*
- *Powinna być możliwość składania projektów na większe inwestycje, które mogłyby być spokojnie dzielone na rozsądne etapy, realizowane częściowo i walczyć o kolejny etap w następnym roku (np. odrzucony projekt bulwarów Kłodnicy).*
- *Niektóre projekty da się zrealizować w rok, natomiast urzędnik twierdzi, że nie są w stanie tego w rok zrobić. To jest projekt wieloletni i w ogóle nie poddajemy mieszkańcom pod głosowanie takich projektów. A prawda jest taka, że w budżecie obywatelskim mamy projekty wieloletnie.*
- *Niektóre się ciągną już wiele lat. Więc po prostu dawanie obostrzeń, wpisywanie w regulamin, że projekt musi być jednoroczny, skreśla niektóre projekty, które mogą się po prostu tak się toczyć i trwać, aż w końcu będą zrealizowane. Często mieszkańcom nie zależy, żeby to było wybudowane w przyszłym miesiącu.*
- *Można by spróbować taką uchwałę wprowadzić, żeby te projekty nie były jednoroczne, tylko na przykład dwuletnie. No bo wtedy to pozwoli na przykład na zrobienie drugiego przetargu, żeby było więcej wykonawców. Czasami te przetargi są robione we wrześniu, w październiku.*

4.1.2 Propozycje rozwiązań

- 1. Wprowadzenie limitów wartości projektów dzielnicowych, tak aby pojedynczy projekt dzielnicowy obejmował kwotę nie większą niż określona wartość procentowa dostępnej puli.**

Zdaniem części uczestników wywiadów fokusowych, wprowadzenie limitu wartości wniosku mogłoby sprzyjać bardziej sprawiedliwemu podziałowi środków przeznaczonych na GBO i zwiększyć szanse na realizację większej liczby inicjatyw. Jednak mieszkańcy mniejszych dzielnic uważają, że takie rozwiązanie może ograniczyć możliwości podejmowania działań inwestycyjnych, ponieważ dostępna kwota w mniejszych dzielnicach byłaby na tyle niska, że mogłaby uniemożliwić realizację tego typu projektów. W tym kontekście warto rozważyć propozycję wprowadzenia limitu wartości wyłącznie projektów realizowanych z bezpośrednim udziałem mieszkańców (miękkich), np. do wysokości 20-30% wartości puli na dzielnicę.

2. Wprowadzenie możliwości realizacji projektów wieloletnich.

Rozwiązanie to pozwoliłoby na realizację projektów o charakterze inwestycyjnym także w mniejszych dzielnicach, z niską kwotą budżetu na projekty lokalne. Wprowadzenie takiego rozwiązania wiąże się jednak z ryzykiem zakwestionowania przez organy nadzorujące samorządy lokalne.

3. Wprowadzenie podziału puli GBO na projekty inwestycyjne (twarde) i realizowane z bezpośrednim udziałem mieszkańców (miękkie).

Wprowadzenie tego rozwiązania wymaga w pierwszym kroku precyzyjnego zdefiniowania projektów twardych i miękkich oraz wprowadzenia zakazu łączenia w jednym projekcie GBO działań twardych i miękkich (np. wyposażenie siłowni zewnętrznej i zajęcia sportowe dla mieszkańców z wykorzystaniem zakupionych urządzeń).

4.2 Wyzwanie: Potrzeba możliwości składania większej liczby projektów dzielnicowych przez jedną osobę.

Obecne zasady GBO dopuszczają możliwość złożenia przez mieszkańca jednego wniosku ogólnomiejskiego i jednego dzielnicowego. Uczestnicy wywiadów fokusowych, którzy jednocześnie byli wnioskodawcami w poprzednich latach wskazywali, że takie ograniczenie zmniejsza aktywność społeczną i nie należy z góry ograniczać liczby

wniosków składanych przez jednego mieszkańca. Obecnie osoby, które chcą złożyć drugi lub kolejny wniosek, często korzystają z danych członków rodziny lub znajomych, których proszą o złożenie wniosku w ich imieniu. Z drugiej strony takie rozwiązanie ma swoje zalety: wnioskodawcy bardziej zastanawiają się nad treścią i zakresem projektów jeśli wiedzą, że mogą złożyć tylko jeden wniosek, pomysły mogą być bardziej dopasowane do potrzeb mieszkańców.

4.2.1 Wybrane wypowiedzi mieszkańców:

- *Uważam, że jedna osoba powinna mieć możliwość złożyć więcej projektów. Ja co roku składam więcej, oczywiście nie ze swojego nazwiska, tylko na żonę, na innych. No, dlatego zdaję sobie sprawę, że wszędzie tak jest. Nie wiem, czy to jest w ustawie, czy nie, ale jeśli nie, to można by to było zmienić, bo są osoby bardzo aktywne. Na początku było tak, że członkowie rady dzielnic mogli złożyć trzy projekty.*

4.2.2 Propozycje rozwiązań

- 1. Zniesienie limitu liczby składanych wniosków przez jednego mieszkańca w puli dzielnicowej.**

4.3 Wyzwanie: Potrzeba składania wniosków w innej dzielnicy niż miejsce zamieszkania.

Obecne zasady GBO pozwalają na składanie wniosków jedynie przez mieszkańców danej dzielnicy. Respondenci wskazywali jednak, że ich aktywność społeczna i zawodowa często koncentruje się w innych dzielnicach, np. w związku z lokalizacją szkoły, miejsca pracy czy przedszkola. Zwracali również uwagę, że osoby mieszkające na granicy dwóch dzielnic częściej identyfikują się z obszarem, z którego zasobów

korzystają, pracując, ucząc się czy spędzając czas wolny niż z dzielnicą formalnego zamieszkania.

4.3.1 Wybrane wypowiedzi mieszkańców:

- *Brak możliwości składania projektów dzielnicowych dla dzielnicy innej niż ta, w której się mieszka, (...) podział dzielnicowy - osoba mieszkająca na pograniczu dzielnicy często mogłaby złożyć dla dzielnicy innej niż ta na której granicy mieszka.*
- *Ja bym chciał ograniczenie, żeby składanie tych projektów nie było przypisane do określonej dzielnicy. Głosować można na projekt w innej dzielnicy, natomiast składanie wniosków jest ograniczone do mieszkańców z danej dzielnicy. Mieszkam przy ulicy (...), a obszarowo podlegam pod dzielnicę (...), więc nie mogłem złożyć projektu, tylko musiałem się udać do znajomych, którzy złożą w mojej dzielnicy. Jeżeli (...) na przykład pracuję w Śródmieściu, a mieszkam w Sośnicy, to sobie ocenię co jest dla mnie ważniejsze.*

4.3.2 Propozycje rozwiązań

- 1. Dopuszczenie możliwości składania wniosku dzielnicowego również przez osobę związaną z konkretną dzielnicą w inny sposób niż miejsce zamieszkania (np. pracującą na jej terenie).**

5 Zasady oceny zgłoszonych projektów

5.1 Wyzwanie: Brak zasad dotyczących możliwości opiniowania projektów na etapie ich oceny.

Osoby biorące udział w badaniu wskazywały na brak wypracowanych zasad umożliwiających opiniowanie projektów podczas ich oceny. Szczególnie istotne mogłyby być one w przypadku wymagających pogłębienia kwestii, takich jak np. analiza społecznego oddziaływania projektów czy ocena wykonalności proponowanych rozwiązań.

5.1.1 Wybrane wypowiedzi mieszkańców:

- *Projekty dzielnicowe powinny być opiniowane nie tylko przez wydziały merytoryczne, ale również przez rady dzielnic, choć opinia nie musi być wiążąca.*
- *Brakuje konsultacji z radami dzielnic oraz mieszkańcami w przypadku umiejscowienia inwestycji, np. wybieg dla psów utworzony na najpopularniejszej górze saneczkowej.*
- *Duże projekty inwestycyjne (budowy) powinny być drobiazgowo sprawdzone i zaopiniowane przez odpowiednie instytucje, aby unikać sytuacji, w których wnioski są niedoszacowane lub wręcz niemożliwe do realizacji.*
- *Myślę, że potrzebowalibyśmy zespołu między wydziałami. Jakby mieszkaniec przyszedł to raz - skutkowało by to tym, że jakiś projekt nie dostałby negatywnej oceny formalnej, a dwa - że może byłby lepszy, że nie będzie tam czegoś po raz pięćdziesiąty tego samego, tylko będą te projekty po prostu trochę lepsze.*

5.1.2 Propozycje rozwiązań

1. Konsultacje z radami dzielnic.

Zaproponowano, aby wydziały Urzędu Miejskiego oceniające projekty miały możliwość zwrócenia się do przewodniczącego rady danej dzielnicy o opinię dotyczącą konkretnego

projektu. Wyzwaniami związanymi z takim rozwiązaniem mogą być jednak potencjalne trudności w zebraniu kworum w niektórych radach, co mogłoby uniemożliwić wydanie formalnej opinii (postulowano, aby opinia mogła być wydawana bez konieczności podejmowania uchwały). Ponadto, w niektórych dzielnicach nie funkcjonują rady dzielnic. Wskazywano także na potencjalny konflikt interesów: niektórzy członkowie rad dzielnic mogą być jednocześnie wnioskodawcami projektów, co może wpływać na obiektywność ich opinii.

2. Współpraca międzywydziałowa i interdyscyplinarne zespoły oceniające.

Zaproponowano utworzenie grupy bądź grup roboczych składających się z przedstawicieli różnych wydziałów i jednostek miejskich. Grupy te miałyby na celu koordynację oceny projektów i uzgodnienie wspólnego stanowiska. Za tego rodzaju rozwiązaniem przemawia ułatwienie wymiany informacji i spojrzenie na projekt z różnych perspektyw, a także uspoźnienie ocen wydawanych przez poszczególne jednostki.

3. Powołanie ciała opiniodawczo-doradczego ds. budżetu obywatelskiego.

Propozycja obejmuje utworzenie niezależnego organu, np. rady ds. budżetu obywatelskiego, który pełniłby funkcję opiniodawczą i doradczą na etapie oceny projektów. Rozwiązanie to wymaga rozważenia kluczowych aspektów, takich jak m.in. skład organu (możliwość uwzględnienia mieszkańców, przedstawicieli organizacji pozarządowych, rad dzielnic czy rady miasta), zasad funkcjonowania, w tym sposobu organizacji spotkań i wydawania opinii, jak również kompetencji oraz roli w strukturze GBO.

5.2 Wyzwanie: Niewystarczająco czytelne kryteria oceny projektów.

Uczestnicy badania zwrócili uwagę na brak - ich zdaniem – wystarczająco jasnych i przejrzystych zasad oceny projektów zgłaszanych do GBO. Wskazywano tutaj

na lakoniczne uzasadnienia dla negatywnych ocen projektów, nie wyjaśniające szczegółowo przyczyn ich odrzucenia, brak jasno zdefiniowanych kryteriów oceny, np. w zakresie wpisywania się projektów w ramy tzw. projektów wieloletnich, decyzje opierające się na przesłankach „technicznych” niewynikających z zarządzenia w sprawie GBO, takich jak np. brak informacji o statusie prawnym terenu (np. dzierżawa uniemożliwiająca realizację projektu inwestycyjnego).

5.2.1 Wybrane wypowiedzi mieszkańców:

- *Zmienić powinna się jakość weryfikacji i oceny wniosków (za dużo jest odrzucanych z błahych powodów).*
- *Obowiązek rzetelnej weryfikacji pomysłów i pełnej transparentności informacji, w tym podawania uzasadnień dlaczego pomysł przyjęto lub odrzucono.*
- *Za dużo jest odrzucanych wniosków i propozycji do GBO z różnych niejasnych powodów. Przeprowadzana weryfikacja często jest negatywna, gdyż nie jest jasne co końca można zgłaszać, a co nie.*
- *Błędne wnioski powinny zostać poprawione z pomocą urzędników, tak by wniosek posiadający błędy formalne nie odpadał – osoby składające wnioski nie są w tym obszarze ekspertami, ale ich pomysły płyną ze szczerzej i aktywnej potrzeby zmiany. Odrzucenie takiego wniosku z powodu błędów gasi ten zapał.*
- *Jest przykład projektu, który ja też składałem, (...) projekt ogólnomiejski, który podpisało około 150 osób. Został odrzucony, bo stwierdzono, że się w roku budżetowym nie zmieścimy. Ten projekt nie zawierał jakichś wielkich procesów projektowania, architektury czy robót budowlanych. (..) Ja sam, który wiem jak to się robi i wykonywałem takie zadania, to da się naprawdę w jednym roku zrobić; to jest po prostu brak dobrej woli. To jest zawsze, czy to dobra wola, czy zła.*

5.2.2 Propozycje rozwiązań

1. Większa transparentność zasad oceny projektów.

Wskazywano na potrzebę jasnego i dostępnego określenia kryteriów stosowanych na etapie weryfikacji projektów, w tym szczegółowego wyjaśnienia kryteriów uznawania projektów za wieloletnie. Zaproponowano upowszechnienie informacji nt. zasad oceny projektów, np. w formie opracowanej karty oceny, w której szczegółowo opisane będą kryteria, a także sposób ich stosowania oraz która będzie upubliczniona na stronie internetowej dedykowanej GBO i w materiałach informacyjnych.

2. Merytoryczne uzasadnianie negatywnych ocen.

Zdaniem biorących udział w badaniu mieszkańców, negatywne decyzje powinny być szczegółowo uzasadniane, dzięki czemu będą mieli pełną jasność co do zasad i ich stosowania. Wyrażano także potrzebę edukacyjnego aspektu oceny, tj. wskazania w uzasadnieniu potencjalnych kompromisowych rozwiązań bądź alternatyw, co pozwoliłoby wnioskodawcom przygotować lepsze wnioski w przyszłości.

3. Kontakt z wnioskodawcami na etapie weryfikacji projektów.

Sygnalizowano potrzebę wprowadzenia możliwości konsultacji z wnioskodawcami w trakcie oceny projektu, co umożliwiłoby wyjaśnienie niejasności, doprecyzowanie szczegółów projektu, jak również wprowadzenie ewentualnych zmian, pozwalających na skierowanie projektu do głosowania.

4. Wsparcie dla wnioskodawców negatywnie ocenionych projektów.

Propozycja dotyczy opracowania procedury, która umożliwiłaby pomoc wnioskodawcom przy poprawie ich projektów odrzuconych w danej edycji GBO, tak aby mogły one zostać ponownie zgłoszone w przyszłości. Wsparcie to mogłoby obejmować np. konsultacje z urzędnikami w zakresie znalezienia alternatywnego, kompromisowe rozwiązania czy organizację warsztatów na temat tworzenia projektów, podczas których można by również pomóc wnioskodawcom poprawić ocenione negatywnie wnioski.

6 Odwołania od decyzji o niedopuszczeniu projektu do głosowania

6.1 Wyzwanie: Niewystarczające informacje dla wnioskodawców w zakresie sposobu przygotowania i składania odwołań od ocen negatywnych.

Osoby biorące udział w badaniu wskazywały, że problemy te obejmują głównie niejasne zasady procesu odwoławczego: zarządzenie regulujące procedurę nie dostarcza wystarczających szczegółów, a uchwała w sprawie GBO jest trudna do odnalezienia i zrozumienia dla przeciętnego mieszkańca.

6.1.1 Propozycje rozwiązań

1. Zwiększenie przejrzystości informacji o procesie odwoławczym.

Wskazywano na potrzebę opracowania prostych i czytelnych materiałów informacyjnych (np. jako uzupełnienie/rozszerzenie funkcjonującego Poradnika wnioskodawcy), wyjaśniających „krok po kroku” proces składania odwołań (obejmujących m.in. wymogi formalne, które musi spełnić odwołanie, terminy składania odwołań, informacje o tym, jakie dokumenty są wymagane, jak również przykładowy wzór odwołania, który wnioskodawcy mogliby dostosować do swoich potrzeb).

2. Edukacja i wsparcie dla wnioskodawców.

Propozycja zakłada organizację warsztatów/spotkań informacyjnych przed każdą edycją GBO, podczas których omawiane byłyby zasady składania projektów, kryteria oceny oraz procedury odwoławcze, a także zapewnienie możliwości konsultacji z pracownikami

Urzędu Miejskiego w sprawie przygotowania odwołania, np. poprzez wyznaczenie osoby kontaktowej, która odpowiadałaby na pytania i pomogła wnioskodawcom uniknąć błędów formalnych.

3. Digitalizacja procesu odwoławczego.

Wskazywano na rozszerzenie możliwości składania odwołań online, np. za pośrednictwem poczty elektronicznej na dedykowany adres e-mail, za pośrednictwem formularza elektronicznego itp. w celu ułatwienia wnioskodawcom ich składania oraz zmniejszenia liczby błędów formalnych.

6.2 Wyzwanie: Niewystarczająca przejrzystość zasad rozpatrywania odwołań.

Uczestnicy procesu ewaluacyjnego zwrócili uwagę na brak dostatecznej transparentności w rozpatrywaniu odwołań od negatywnych ocen projektów. Głównie wskazywano tutaj na subiektywność w rozpatrywaniu odwołań, szczególnie w przypadkach, gdy projekty dotyczyły kwestii uznaniowych, takich jak np. klasyfikacja projektu jako wieloletniego.

6.2.1 Wybrane wypowiedzi mieszkańców:

- *Powinna być dostępna możliwość przedyskutowania uzasadnienia odrzucenia wniosku zgłoszonego do GBO. Pewne tematy i kwestie podnoszone są od lat i od lat zostają z mniej lub bardziej zrozumiałych przyczyn odrzucane. Uważam, że jeśli temat powraca co roku, to najwyraźniej istnieje problem/potrzeba, nad którą UM Gliwice powinno się pochylić i poszukać wspólnie rozwiązania.*
- *Błędy we wnioskach powinny być zgłaszane wnioskującym, a nie powodować, że projekty są odrzucane.*
- *Chodzi o (...) budowanie takiego poczucia zaufania wśród ludzi, że jeżeli ja się za coś wezmę, to dostanę pomoc, a nie ocenę. To jest różnica - pomoc czy ocena.*

- *(..) spróbujemy zrekompensować i wynagrodzić osobom, które podjęły ten trud, doprowadziły jako niefachowcy, nie wiedząc, ile jest uwarunkowań do zrealizowania jakiejś rzeczy, doprowadziły do takiego efektu, że jest społeczne poparcie, no to teraz spróbujemy ich jakoś nagrodzić.*

6.2.2 Propozycje rozwiązań

1. Zmiana sposobu rozpatrywania odwołań.

Wskazywano, że osoba, która pierwotnie oceniała projekt, powinna być wyłączona z procesu rozpatrywania odwołania, aby uniknąć powtarzania tych samych decyzji. Postulowano, aby odwołania trafiały do komisji składającej się z osób, które nie były zaangażowane w pierwotną ocenę projektu. Być może warte rozważenia byłoby wykorzystanie w tym celu z zespołu oceniającego czy ciała opiniodawczo-doradczego, którego powstanie było postulowane przez biorących udział w badaniu mieszkańców.

2. Przeciwdziałanie subiektywności ocen.

Zgłaszano, że wnioski przekazywane do komisji odwoławczej powinny być anonimowe (tj. bez informacji o wnioskodawcy), aby zminimalizować wpływ subiektywnych czynników na decyzje, jak również członkowie komisji, którzy są zaangażowani w składanie innych projektów w tej samej edycji GBO, powinni zostać wyłączeni z oceny odwołań, aby uniknąć konfliktu interesów.

3. Wprowadzenie szczegółowych uzasadnień decyzji.

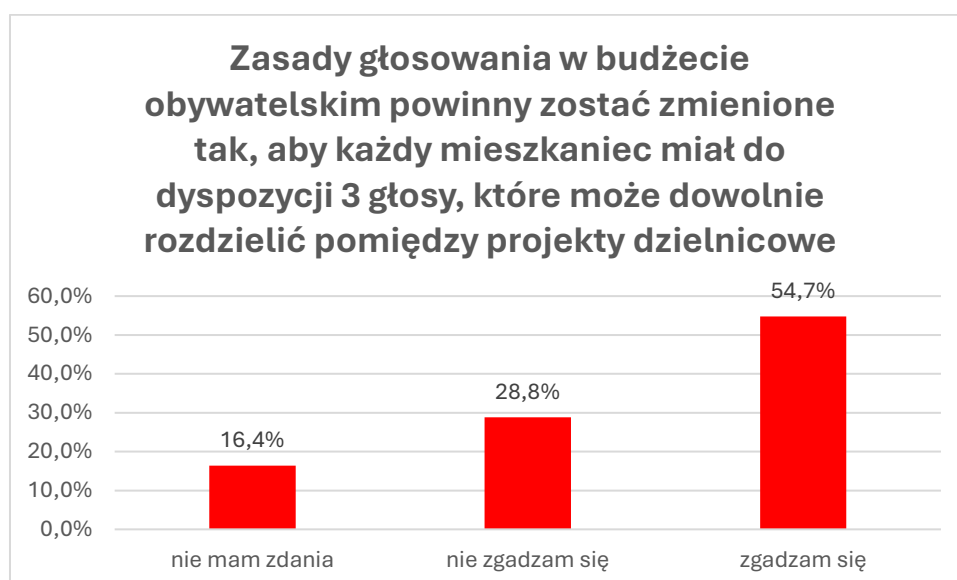
Wskazywano, że wszystkie decyzje komisji odwoławczej powinny być szczegółowo uzasadniane, z jednoznacznym odniesieniem do konkretnych kryteriów oceny.

7 Głosowanie

7.1 Wyzwanie: Potrzeba wsparcia mniejszych projektów w systemie głosowania.

Mieszkańcy wskazują na potrzebę zwiększenia szans mniejszych projektów poprzez podniesienie liczby głosów, jakimi dysponują. Mieszkańcy posiadający tylko jeden głos są bardziej skłonni do wybierania dużych projektów, które postrzegają jako mające większe szanse na sukces w głosowaniu.

Uczestnicy badania ankietowego również zostali poproszeni o odniesienie się do tej kwestii. Nieco ponad połowa ankietowanych (54,7%) zgadza się z propozycją wprowadzenia do procedury Gliwickiego Budżetu Obywatelskiego rozwiązania polegającego na zwiększeniu puli głosów przypadających na jednego mieszkańca w głosowaniu na projekty dzielnicowe do trzech. Przeciwno takiej zasadzie jest 28,8% ankietowanych.

Rysunek 7.1 Źródło: badanie GODS, oprac. własne

7.1.1 Wybrane wypowiedzi mieszkańców:

- *Moim zdaniem trzy głosy czy jeden głos to nic nie zmieni. Jeżeli komuś zależy i głosuje na dany projekt, no to jeżeli teraz głosuje jednym głosem, bo mu zależy na tym projekcie, to następnym razem będzie głosował trzema głosami. Więc w sytuacji teraz, jedyne co się zmieni to to, że próg wejścia do projektu pod realizację nie będzie miał trzydziestu, a dziewięćdziesiąt głosów.*
- *Należy zachować dotychczasowe formy i organizację głosowania.*
- *Ktoś mieszka na granicy dzielnic i do tego placu zabaw ma na przykład nie wiem, 200 metrów i do tego ma 200 metrów i chciałby, żeby i tu, i tu coś było, tak? Albo na przykład ktoś widzi, nie wiem, jest tydzień już głosowania, ktoś widzi, że jeden projekt ma 500 głosów, a reszta ma po 30, bo na przykład w szkołach była duża promocja. Mówi, a to ja nie głosuję, bo nawet jak zagłosuję na ten projekt, to on nie ma szansy. A tak mam dwa głosy, mogę dać na dwa inne projekty i no jest szansa, że na przykład ten będzie drugi albo ten będzie trzeci.*

7.1.2 Propozycje rozwiązań

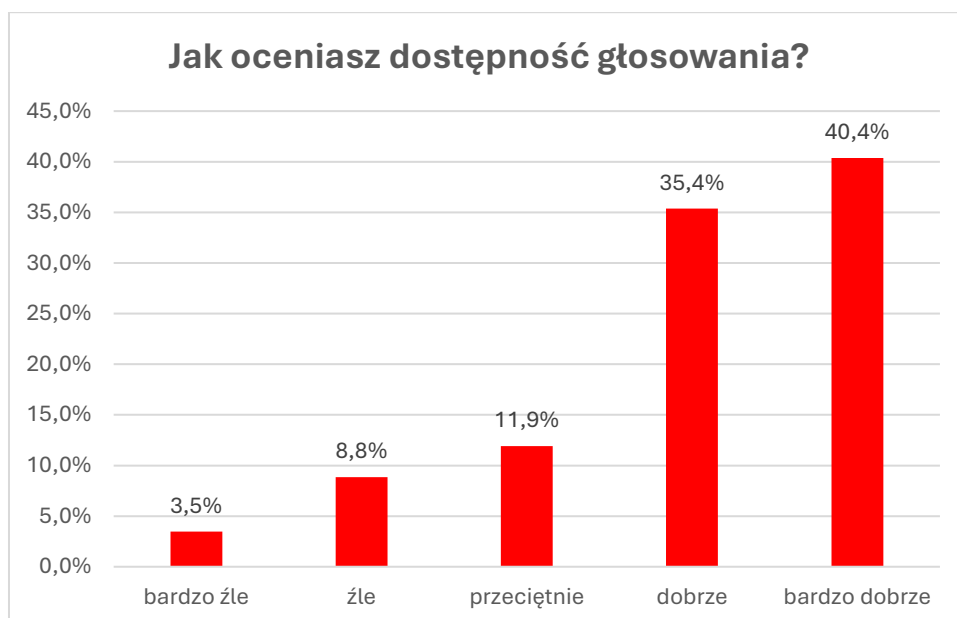
- 1. Zwiększenie liczby głosów przydzielanych każdemu mieszkańcowi, co umożliwi równoczesne wsparcie projektów małych i dużych.**
- 2. Zachęcanie do głosowania na projekty mniejsze poprzez kampanie informacyjne podkreślające ich znaczenie i wpływ na lokalne społeczności.**

7.2 Wyzwanie: Zapewnienie uczciwości i transparentności w procesie głosowania papierowego.

Trudności związane z obecną formą głosowania w wersji papierowej dotyczyły przede wszystkim aspektów związanych z możliwością zbierania głosów przez wnioskodawców wśród mieszkańców poszczególnych dzielnic. Niektórzy wnioskodawcy w okresie głosowania pobierali duże liczby kart do głosowania, na których zbierali głosy wraz

z danymi mieszkańców i dostarczali (lub nie) zwrótnie wypełnione karty. Powodowało to trudności związane z drukowaniem bardzo dużych liczb formularzy oraz budziło obawy o niewłaściwe wykorzystanie danych zbieranych przy tej okazji. Przy tej formie głosowania zdarzało się również nadużywanie zasad, np. przekazywanie potencjalnym głosującym wypełnionych kart (z numerem konkretnego projektu).

Przeważająca część ankietowanych wysoko oceniła dostępność głosowania dla wszystkich mieszkańców Gliwic – dobrze lub bardzo dobrze oceniło ją 75,8% z nich. Średnia ocena dostępności głosowania w skali od 1 do 5 wyniosła 4,0.

Rysunek 7.2 Źródło: badania GODS, oprac. własne

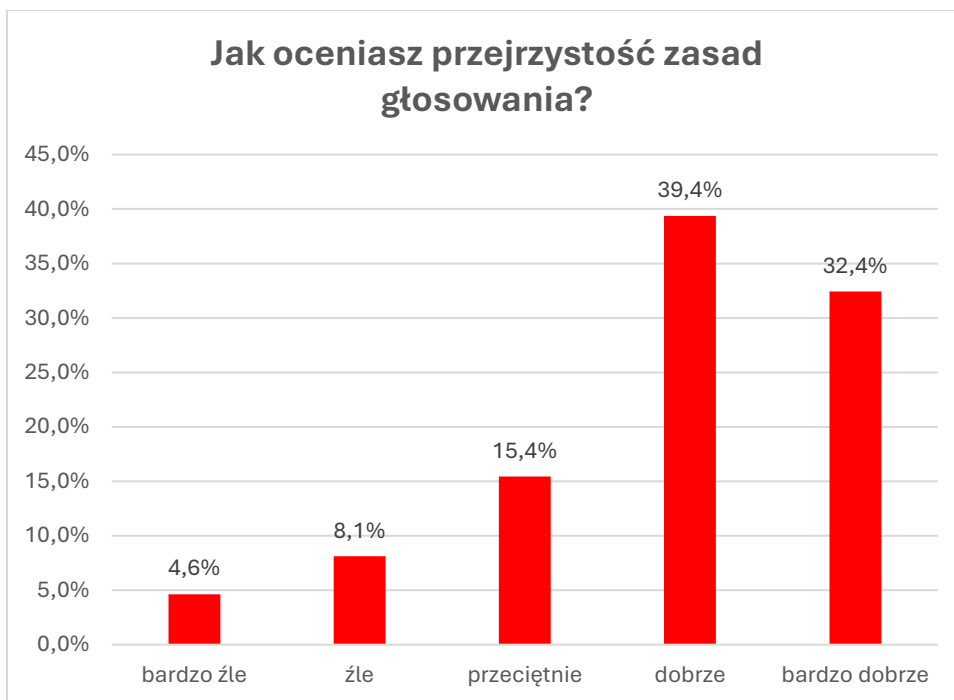
Mieszkańcy zwracali uwagę na **potrzebę większej liczby punktów, w których można oddać głosy.**

7.2.1 Wybrane wypowiedzi mieszkańców:

- *Jeden stacjonarny punkt w dzielnicy (biblioteka) to zdecydowanie za mało, nie każdy mieszkaniec wie, że może oddać tam swój głos i jest słaby dostęp do biblioteki dla osób z niepełnosprawnością.*

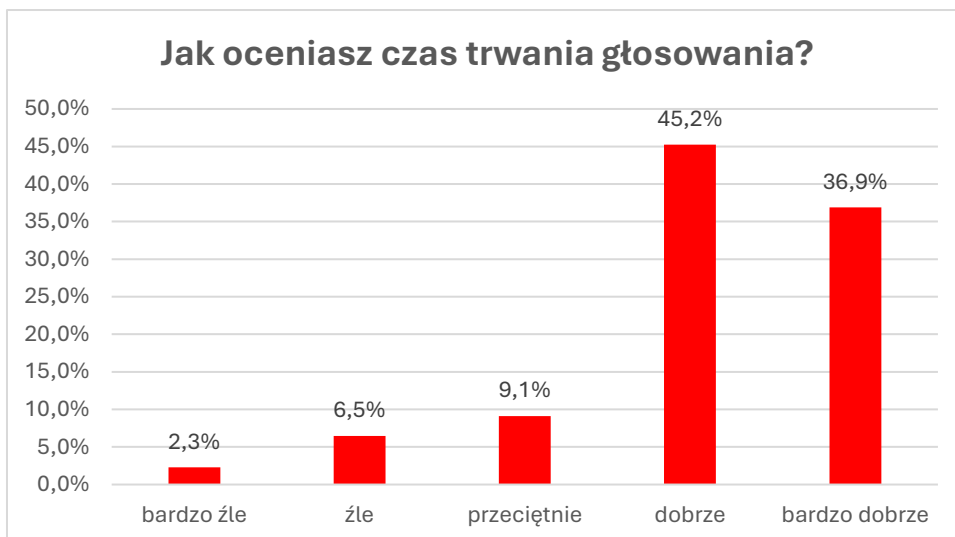
- Większa liczba punktów głosowania, porządnie oznakowanych, aby można było trafić i powinny też być dostępne w dni wolne od pracy lub w godzinach popołudniowych.

Transparentność głosowania została oceniona pozytywnie przez większość ankietowanych – 71,8% oceniło ją jako dobrą bądź bardzo dobrą. Jej średnia ocena w skali od 1 do 5 wyniosła 3,89.

Rysunek 7.3 Źródło: badania GODS, oprac. własne

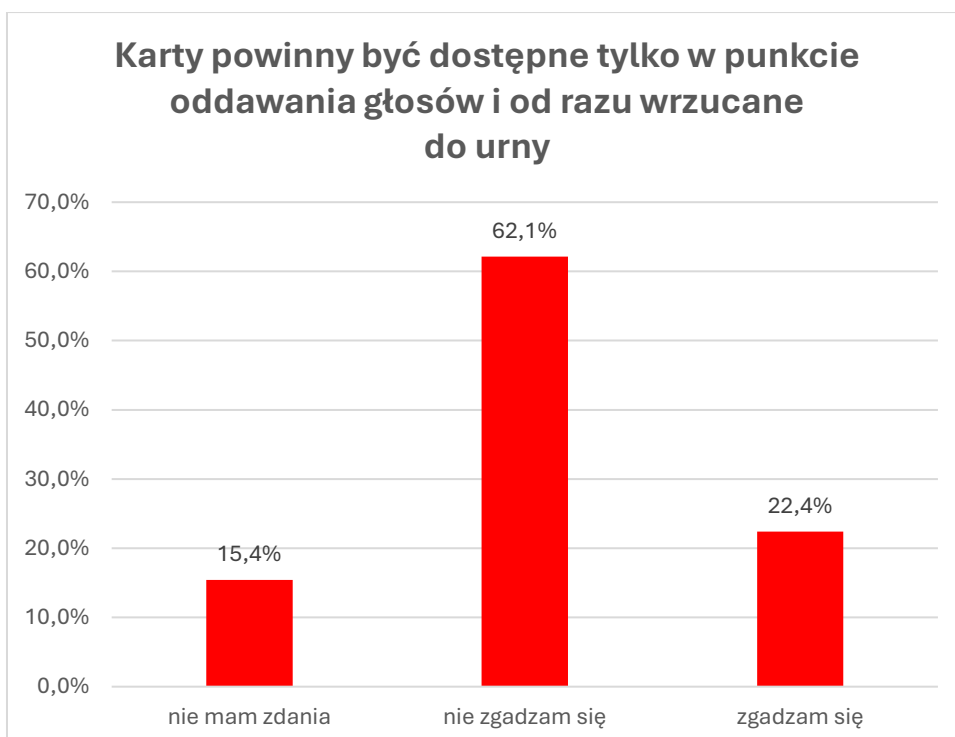
Większość ankietowanych była zadowolona z ilości czasu, w jakim mieszkańcy Gliwic mogą głosować na projekty zgłoszone w ramach budżetu obywatelskiego – dobrze lub bardzo dobrze oceniło go 82,1% z nich. Średnia ocena czasu głosowania w skali od 1 do 5 wyniosła 4,08.

Rysunek 7.4 Źródło: badania GODS, oprac. własne

Pojawiły się jednakże stosunkowo nieliczne głosy wskazujące na potrzebę większej ilości czasu na zapoznanie się ze zgłoszonymi projektami.

Największa część ankietowanych (62,1%) nie zgodziła się z tym, aby karty do głosowania w ramach GBO były dostępne wyłącznie w punkcie oddawania głosów i od razu wrzucane do urny. Przeciwnego zdania było 22,4% ankietowanych.

Rysunek 7.5 Źródło: badania GODS, oprac. własne

Wybrane wypowiedzi mieszkańców:

- *Większa kontrola przy wydawaniu kart do głosowania, maks. np. 20 kart.*
- *Może fajnie by było, żeby każdy dostał po prostu na jednej kartce napisane. Na czym polega budżet w dwóch, trzech zdania. I na drugim kartę do głosowania.*
- *Czy by nie można było zrobić tak, żeby po prostu do każdego listownie przyszła karta do głosowania?*
- *Ja bym się skupiła na kartach papierowych i zawsze będę je promować, natomiast za elektronicznymi jakoś nigdy nie byłam. Bo uważam, że zbierając głosy coś to efekt jest co najmniej jeszcze taki, jak ja na przykład się zaangażuję i na moim przykładzie jestem w stanie powiedzieć, że w momencie, kiedy ja zbieram głosy na coś, to się dociera do ludzi, że oni widzą, że coś jest dla nich ważne i tak samo wy mieliście możliwość zbierania jakichś głosów mieszkańców, angażując się, żeby się dowiedzieć, co tak naprawdę im leży na sercu.*
- *Celem tego budżetu jest jak gdyby właśnie zwiększenie tej aktywności społecznej, zaangażowanie ludzi na tym szczeblu lokalnym. A tą szansę daje właśnie wersja papierowa.*
- *Bo na przykład jest osoba niepełnosprawna w domu, która nie ma komputera, to jak ona ma głosować? Dużo jest takich ludzi starszych i oni nie pójdą sami głosować. Do nich trzeba przyjść i powiedzieć, o co chodzi. Oni nawet internetu nie mają.*
- *Dużej części społeczeństwa starzejącej się grozi powoli de facto śmierć cywilna. Ludzie, którzy nie są w stanie ogarnąć nie tylko internetu, ale czasami własnego telefonu. Już nie mówię o wszystkich bramkach, kodach i tak dalej, zostawmy szansę tych ludziom po prostu.*
- *Widać, że to społeczeństwo w ten sposób się buduje. I z tego nie można zrezygnować. Ale to jest piękne, że ludzie sami decydują, ale też osobiście oddają ten głos, że idą do tej biblioteki i tam to głosują.*
- *Gdybyśmy głosowali tylko w bibliotece, albo tylko w Centrum, to wtedy ta świadomość obywatelska byłaby bardziej budowana, że idziemy na wybory.*

A jak (...) nie ma biblioteki, nie ma szkoły, nie ma gdzie pójść. Mamy ośrodek, gdzie robią sobie festyny i na festynie ludzie głosują.

- *Co w tym złego jest? Może ktoś nadzorować te głosowania. Będziemy się pytać czy ktoś głosuje świadomie czy nieświadomie? Tak się nie da zrobić.*
- *Nie zachęcać, tylko nie zniechęcać. Nie utrudniać.*

7.2.2 Propozycje rozwiązań

1. Wprowadzenie obowiązku osobistego głosowania.

Rozwiązanie to pozwoliłoby wyeliminować większość trudności związanych z głosowaniem w formie papierowej, choć - zdaniem mieszkańców - może obniżyć frekwencję. Na spotkaniach z mieszkańcami pojawiały się pomysły na zmniejszenie ryzyka niższej frekwencji poprzez zwiększenie liczby punktów głosowania, np. w placówkach edukacyjnych i miejscowych czy wprowadzenie usługi asystenta głosowania (upoważnienie osoby do oddania głosu w imieniu wyborcy). Zaproponowano również organizowanie mobilnych urn podczas wydarzeń lokalnych, takich jak pikniki czy festyny. Podjęcie decyzji o wprowadzeniu osobistego głosowania wymaga przeprowadzenia kampanii informacyjnej i edukacyjnej (np. w jaki sposób oddać głos za dziecko) przedstawiającej nowe, zmienione zasady oraz zachęcających do korzystania z elektronicznej formy głosowania, aby zwiększyć liczbę głosów oddawanych tą drogą.

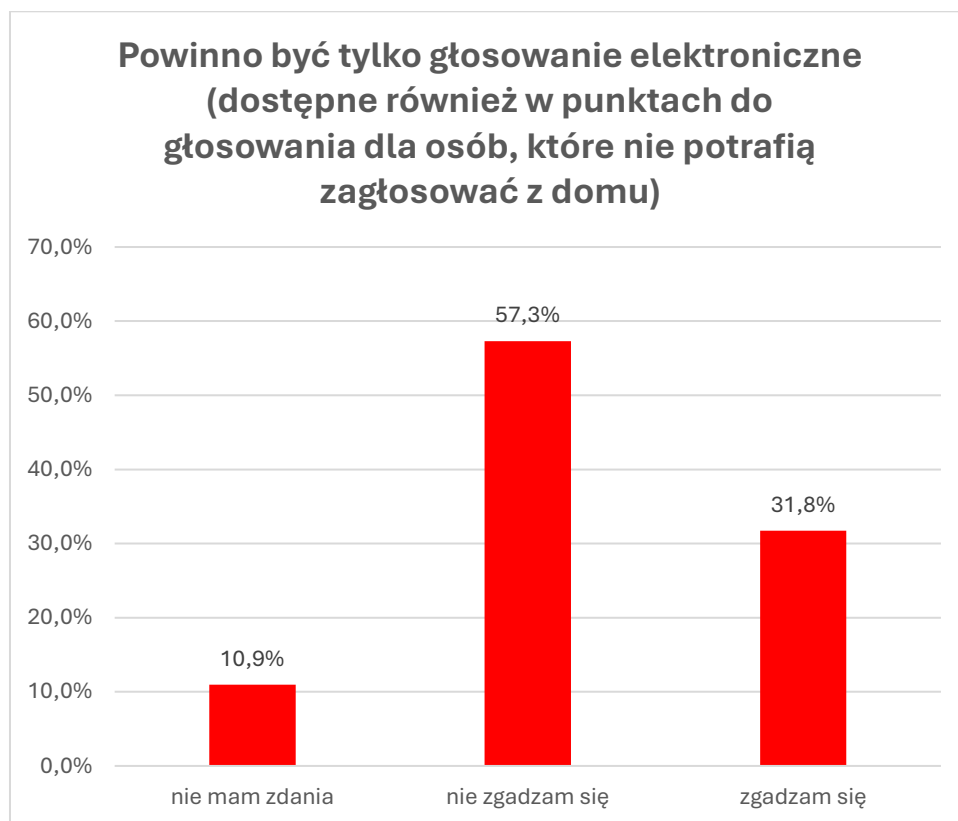
2. Zwiększenie liczby miejsc, w których można oddać głos w formie papierowej i/lub skorzystać ze wsparcia w głosowaniu.

Nawiązanie i/lub rozwinięcie współpracy z lokalnymi organizacjami pozarządowymi, liderami, placówkami oświatowymi i jednostkami miejskimi działającymi w dzielnicach, które będą w stanie przygotować w swoich lokalach punkty oddawania głosów oraz zapewnić wsparcie w głosowaniu (asystent głosowania).

7.3 Wyzwanie: Uproszczenie i zwiększenie dostępności głosowania elektronicznego.

Trudności związane z głosowaniem elektronicznym związane są przede wszystkim z dość skomplikowanym (w odczuciu mieszkańców) systemem weryfikacji oddawanych głosów oraz ograniczonym dostępem dla niektórych osób, zwłaszcza starszych. Głosowanie elektroniczne to również ryzyko oszustw takich jak użycie automatów/robotów do generowania głosów, choć takie oszustwa są łatwiejsze do wykrycia w porównaniu do głosowania papierowego.

Ponad połowa ankietowanych mieszkańców Gliwic (57,3%) uważała, że głosowanie w ramach GBO powinno odbywać się wyłącznie w formie elektronicznej, z możliwością głosowania w wyznaczonych punktach dla osób, które potrzebują w tym zakresie wsparcia. Przeciwnego zdania było 31,8% ankietowanych.

Rysunek 7.6 Źródło: badania GODS, oprac. własne

Według ankietowanych mieszkańców za takim rozwiązaniem **przemawiają względy ekonomiczne.**

7.3.1 Wybrane wypowiedzi mieszkańców:

- *Głosowanie tylko elektroniczne przez Internet i w punktach wyznaczonych przez miasto - ułatwi to liczenie głosów (zmniejszy koszt całego zadania).*
- *(...) głosowanie elektroniczne, ale uproszczone. Jeżeli mogę głosować na dziecko, to wiadomo, że nie każde dziecko ma telefon. Jestem mieszkankiem ulicy, mam prawo głosować.*

7.3.2 Propozycje rozwiązań

1. Wykorzystywanie kodów QR do informowania i promocji projektów podawanych głosowaniu.

Pozwoli to użytkownikom telefonów komórkowych na oddanie głosu w formie elektronicznej (promowanie głosowania w formie elektronicznej zamiast rozdawania kart papierowych).

2. Wprowadzenie usługi asystenta głosowania.

Asystenci mogliby wspierać osoby starsze i mniej obeznane z technologią w oddawaniu głosów elektronicznie.

3. Uproszczenie systemu weryfikacji głosów.

Wdrożenie innych niż obecne, ale skutecznych metod potwierdzania tożsamości wyborców.

4. Prowadzenie bieżącej weryfikacji systemu głosowania elektronicznego w celu zwiększenia bezpieczeństwa i zapewnienia sprawiedliwego procesu głosowania.

7.4 Wyzwanie: Nieadekwatne zasady funkcjonowania puli dla aktywnych.

Celem puli dla aktywnych było zachęcenie mieszkańców do większego zaangażowania w proces decyzyjny związany z realizacją projektów w ich lokalnych społecznościach. Jednak w sytuacji, gdy próg aktywności zostawał przekroczony przez większość dzielnic, środki dostępne w ramach puli okazywały się niewystarczające, aby zapewnić finansowanie dla zadań zgłoszonych w kwalifikujących się dzielnicach.

7.4.1 Wybrane wypowiedzi mieszkańców:

- *(..) bo to jest naprawdę ewenement, że będziemy mogli prawie wszyscy wykorzystać pulę dla aktywnych, oprócz 3 albo 4 dzielnic w tym roku. W poprzednich latach było 11-12 dzielnic, które nie wchodziły w to, więc widać, że naprawdę zaangażowanie jest, nie wiem, co w tym roku sprawiło, że wyniki po prostu były mega mocne.*
- *I okazało się, że mogły teoretycznie wejść trzy projekty i dla naszego projektu, który przeszedł jako trzeci, brakło 400 zł. I nie można było obciąć tego projektu o 400 zł, tylko on został odrzucony w ogóle, a pieniądze przeszły na projekty, które zdobyły mniej głosów.*
- *U nas było tak, że przeszedł do realizacji nie drugi wniosek, na który głosowali mieszkańcy, tylko piąty czy szósty, który miał bardzo mało głosów, ale przeszedł ze względu na wartość projektu.*

7.4.2 Propozycje rozwiązań

1. Wypracowanie przejrzystych i czytelnych zasad funkcjonowania puli dla aktywnych.

Rozwiązanie wymaga wypracowania nowych reguł i przeprowadzenia konsultacji społecznych z mieszkańcami.

2. Powołanie ciała opiniodawczo-doradczego ds. budżetu obywatelskiego.

Proponuje się utworzenie niezależnego organu, np. rady ds. budżetu obywatelskiego, który pełniłby funkcję opiniodawczą i doradczą, m.in. w zakresie przyznawania corocznej puli dla aktywnych poszczególnym dzielnicom.

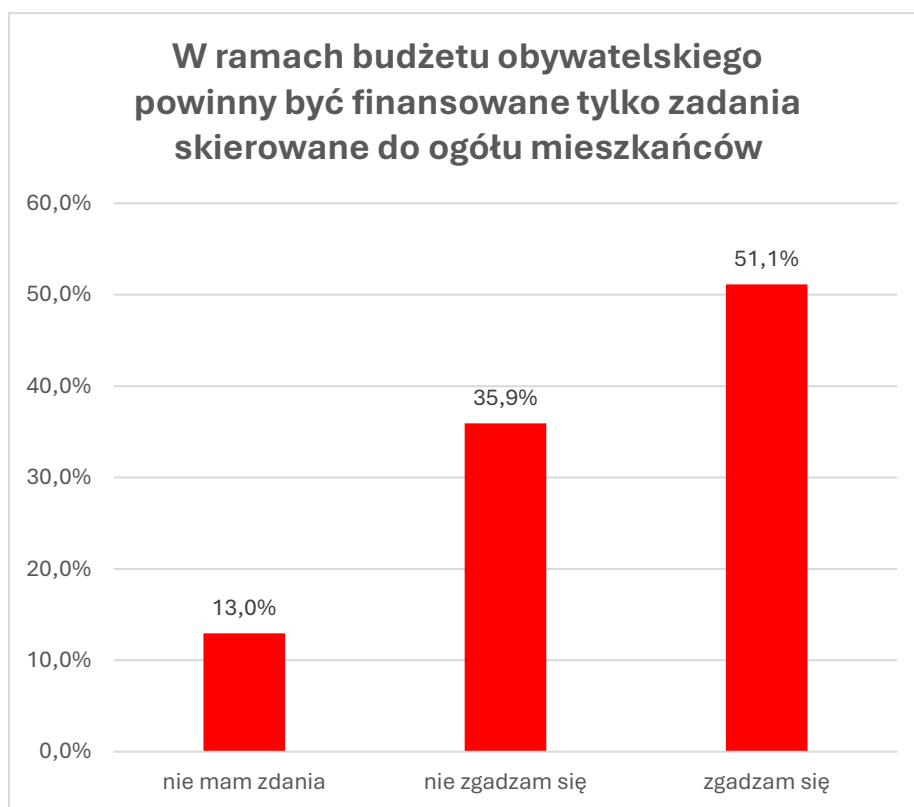
3. Wprowadzenie możliwości konsultacji z Wnioskodawcami po etapie głosowania w celu dostosowania wartości projektu do kwoty przypadającej na dzielnicę.

W sytuacji, gdy kwota dostępna w ramach puli dla aktywnych jest zbyt niska, by sfinansować zgłoszone projekty, warto w uzasadnionych przypadkach umożliwić konsultacje z wnioskodawcą. Celem takich konsultacji byłoby dostosowanie wartości projektu, np. poprzez zmniejszenie liczby uczestników w projekcie społecznym (np. organizacja warsztatów dla 60 zamiast 80 osób) lub ograniczenie zakresu inwestycji w przypadku projektu infrastrukturalnego (np. zakup mniejszej liczby urządzeń na plac zabaw).

8 Zasady realizacji projektów

8.1 Wyzwanie: Ograniczona dostępność działań realizowanych w ramach Gliwickiego Budżetu Obywatelskiego.

Opinie na temat dostępności projektów były bardzo podzielone. Wśród osób badanych pojawiały się opinie, że dostępność projektów jest zachowana i nie są konieczne żadne zmiany w tym zakresie. Z drugiej strony mieszkańcy zgłaszali, że kwestia dostępności działań „miękkich” jest problematyczna. Nieco ponad połowa ankietowanych (51,1%) była zdania, że w ramach Gliwickiego Budżetu Obywatelskiego powinny być finansowane wyłącznie projekty skierowane do ogółu mieszkańców (np. nie powinny być realizowane projekty skierowane wyłącznie do określonej grupy osób, np. tylko do kobiet czy tylko do seniorów). Przeciwnego zdania było 35,9% ankietowanych.

Rysunek 8.1 Źródło: badanie GODS, oprac. własne

Uczestnicy wywiadów z kolei dodatkowo zwracali uwagę, że zapewnienie pełnej dostępności do realizowanych działań dla wszystkich mieszkańców nie jest możliwe (każde działanie w jakiś sposób jest ograniczone pod względem możliwej liczby uczestników). Jako problematyczne wskazano jednak to, że dostępność do działań realizowanych w ramach poszczególnych projektów jest różna. Nie zdefiniowano wspólnych zasad realizacji przedsięwzięć w ramach Gliwickiego Budżetu Obywatelskiego. Sprawiało to, że zdarzały się przedsięwzięcia, w odniesieniu do których brakowało powszechnie dostępnej informacji o realizowanych działaniach, grupie docelowej, zasadach rekrutacji. Informacje o możliwości udziału w projekcie były rozpowszechniane przez wnioskodawców bezpośrednio w ich otoczeniu. Rodziło to konsekwencje m.in. w postaci: braku odpowiedniej liczby mieszkańców chętnych do udziału w niektórych projektach; ograniczonej możliwości udziału w projekcie dla osób, które były spoza otoczenia wnioskodawcy; korzystania z oferty w ramach GBO przez grupę powtarzających się osób. Mieszkańcy zgłaszali także zastrzeżenia, że niektóre projekty nie były realizowane zgodnie z założeniami. Wątpliwości te wynikały przede wszystkim z braku powszechnie dostępnej informacji na temat realizowanych działań i możliwości skorzystania z dostępnej oferty. W związku z tym wśród mieszkańców pojawiały się przypuszczenia, czy działania zostały zrealizowane w sposób spójny z założeniami.

8.1.1 Wybrane wypowiedzi mieszkańców:

- *Powinny zostać poddane pod głosowanie tylko zadanie ogólnodostępne (usunąć dyskryminację na wiek, płeć czy lokalizację).*
- *Jeśli chodzi o ogólnodostępność pod względem grup społecznych, to też nie jest to niestety zachowane. Mamy wiele projektów, które są tylko dedykowane dla dzieci lub tylko dedykowane dla seniorów. Ja nie mogę iść na zwiedzanie miasta, chociaż bym bardzo chciał. Niestety jestem dyskryminowany ze względu na wiek, jeśli taki projekt przychodzi.*
- *Nie jesteśmy w stanie zbudować takiego modelu uniwersalistycznego, który dogodzi i dzieciom, i emerytom, i osobom niepełnosprawnym.*

Więc wiadomo, że z natury rzeczy te projekty są w jakiś sposób dedykowane dla określonych grup. Spróbujcie stworzyć, że tak powiem, jeden uniwersalny model jednego zadania np., żeby i dzieci, i dorośli, i osoby starsze, i rowerzyści itd. Nie da się tego uratować.

- Czy w ramach danej dzielnicy wszyscy mieszkańcy mają taki sam dostęp do informacji na temat [projektów]? Jest lista, informacja, gdzie się można zapisywać, czy we wszystkich projektach to wygląda w taki sposób? Jest to konieczne, bo są na przykład takie projekty zgłaszane przez określone grupy, które zgłaszają ten projekt tylko pod swoją grupę i z założenia już mają listę uczestników tej grupy. Nie ma takiej informacji ogólnodostępnej, że akurat wtedy i wtedy się to odbywa. Ale są też takie projekty, które są po prostu normalnie ogłaszane, czy tam przez strony facebookowe, czy tam te media społecznościowe, czy jakieś tam inne plakaty, że może się zapisać każdy. Także tutaj są różne praktyki. Nie jest to tak samo.
- Niektóre [projekty] są ogłaszane, niektóre nie są ogłaszane. Jeżeli znowu wymusić na organizatorze wykorzystywanie jakiejś platformy miejskiej na to, może ta ogólnodostępność by się zwiększyła wtedy tych projektów.
- Ogólnie problem tych projektów miękkich jest taki, że on trafia do małej liczby odbiorców i nie wszyscy o nim wiedzą.
- W ramach budżetu obywatelskiego powinny być realizowane w pierwszej kolejności zadania, które obejmą szerszą grupę mieszkańców; o ile rozumiałe jest, że liczba dostępnych miejsc na warsztatach językowych czy artystycznych jest ograniczona ze względów organizacyjnych - i to do grupy mocno poniżej 50 osób, to honorowane powinny być działania na rzecz szerszej grupy, całej społeczności miejskiej bez ograniczania do mieszkańców dzielnicy, dające efekty na lata.
- W przypadku warsztatów - w formule otwartej (np. każde spotkanie jako osobny blok, można się zapisać na jedno lub kilka spotkań, ale grupa użytkowników może się zmieniać).
- Większość projektów ma bardzo indywidualny charakter - dotyczy bardzo wąskiej liczby osób (jakieś masaże, ćwiczenia itp. - aktywności dla seniorów są ważne,

ale miasto powinno mieć na nie inny dedykowany budżet, a nie obywatelski, który ma z założenia służyć wszystkim).

- Projekty powinny być skierowane do ogółu mieszkańców (nie tylko dla dzieci czy seniorów), w miejscach ogólnie dostępnych (może być teren szkoły jeśli jest otwarty).*
- Nie powinno być zadań, które już ze swojej natury ograniczają liczbę możliwych użytkowników (np. dostęp do foteli z masażem) i wymuszają jakiś system kolejkowania/zapisów.*
- Działania polegające na dzieleniu biletów powinny być odrzucane.*
- Ograniczyć liczbę tzw. wniosków miękkich, które określają szeregi spotkań i szkoleń dla określonych grup społecznych. Powinno się poddawać pod głosowanie głównie wnioski, które pozwalają rozwijać miejską architekturę i które dotyczą wszystkich mieszkańców.*
- Kierowanie zadań tylko do określonych grup rodzi patologie, gdzie wygrywiają seniorzy, a dzielnica się wyludnia, bo drogi są fatalne a place zabaw lata świetności mają dawno za sobą.*
- Zdecydowanie nie podobają mi się projekty skierowane do wąskiej grupy odbiorców (warsztaty, masaże, nauka języka, basen, makijaż permanentny) - z projektu powinni korzystać mieszkańcy dzielnicy (np. park kieszonkowy, jakieś oświetlenie, ławeczki czyli coś co upiększy nam miasto).*
- Powinno być jak najmniej projektów, w których może brać udział mała, ekskluzywna grupa osób jak wyjścia do teatru czy na koncert, ponieważ zamiast tego można przecież zrobić wydarzenie czy koncert plenerowy dla wszystkich mieszkańców. Jeśli nie jest to rzeczywiście mocno poparte charakterem wydarzenia powinny one być jak najbardziej szerokie i otwarte. Nie powinno być projektów tylko dla seniorów czy tylko dla kobiet, bo to jawna dyskryminacja. Gimnastyka czy spacer po mieście mogą być dla wszystkich, jeśli charakter działania nie wymaga ograniczenia to go sztucznie nie wprowadzajmy. Rozumiem zajęcia plastyczne dla różnych grup wiekowych - inne tematy i poziom trudności będzie dla dzieci, inne dla dorosłych, ale przykładowo zabawa taneczna może być*

dla wszystkich. Pieniądze nie powinny być przejadane, niektóre projekty są bardzo drogie, a nie ma z nich żadnych trwałych efektów i korzysta tylko wąska grupa.

8.1.2 Propozycje rozwiązań

1. Wprowadzenie ujednoczonego sposobu informowania o realizowanych projektach.

Informacje można by umieścić np. na wspólnej stronie internetowej, na której pojawiałyby się też ogłoszenie o rekrutacji oraz kontakt do organizatora.

2. Wprowadzenie minimalnego standardu, jaki muszą spełniać wszystkie projekty.

Byłby to opis zasad, do których wszyscy musieliby się stosować w zakresie informowania o projekcie, rekrutacji uczestników, promocji, zasad uczestnictwa.

3. Wprowadzenie ograniczeń dotyczących możliwych do finansowania w ramach Gliwickiego Budżetu Obywatelskiego przedsięwzięć.

W ramach możliwych do wprowadzenia zasad proponowano m.in. brak możliwości finansowania działań związanych z potrzebą zakupu biletów, wykluczenie możliwości realizowania działań z ograniczoną, z góry określoną liczbą uczestników, brak możliwości realizowania działań w formie cyklu dla stałej grupy uczestników. Uczestnicy badania w odniesieniu do każdego z rozwiązań widzieli jednak istotne negatywne konsekwencje.

4. Informowanie z wyprzedzeniem rad dzielnic o realizowanych projektach, planowanych rekrutacjach do projektów.

Rady dzielnic posiadają możliwość bezpośredniego docierania do mieszkańców. Korzystanie z ich pośrednictwa mogłoby wpłynąć na skuteczność działań informacyjnych. Wyzwanie we wdrażaniu zaproponowanego rozwiązania stanowi brak jego uniwersalnego charakteru (w związku z brakiem rad dzielnic w niektórych dzielnicach).

8.2 Wyzwanie: Ograniczona dostępność infrastruktury finansowanej w ramach Gliwickiego Budżetu Obywatelskiego.

Opinie mieszkańców w omawianym zakresie były mocno zróżnicowane. Pojawiały się głosy, że projekty realizowane na terenie niektórych jednostek miejskich i instytucji z zasady nie były ogólnodostępne i w związku z tym nie powinno być możliwości ich finansowania ze środków budżetu obywatelskiego. Wątpliwości zgłaszano szczególnie w odniesieniu do szkół (zarówno publicznych, jak i niepublicznych). Problemy w tym zakresie dostrzegali zarówno uczestnicy wywiadów, jak i respondenci ankiety – największa część spośród nich (67,8%) była zdania, że projekty na terenach szkół (zarówno publicznych, jak i niepublicznych) nie powinny być poddawane głosowaniu w ramach budżetu obywatelskiego. Przeciwnego zdania było 19,4% ankietowanych.

Rysunek 8.2 Źródło: badanie GODS, oprac. własne

Z drugiej strony natomiast uczestnicy badania zwracali uwagę, że wymóg bezwzględnej pełnej dostępności bez ograniczeń nie jest możliwy do wprowadzenia. Jest to związane m.in. z potrzebą dbania o stan infrastruktury czy z koniecznością zapewnienia bezpieczeństwa osobom korzystającym. Podkreślano także, że w przypadku projektów realizowanych na terenie szkół, liczba mieszkańców korzystających z infrastruktury jest znacznie wyższa niż w przypadku projektów miękkich skierowanych do wąskich grup odbiorców. Jako problematyczny wskazano fakt, iż nie zdefiniowano wymaganego zakresu dostępności, co sprawiało, że ocena pod tym względem bywała postrzegana jako uznaniowa. Na etapie wnioskowania o środki autorzy byli zobowiązani do złożenia oświadczenia dotyczącego sposobu zapewnienia dostępności. Uczestnicy badania zgłaszali wątpliwość, że deklaracja dotycząca dostępności nie była dostatecznie egzekwowana po wykonaniu inwestycji.

8.2.1 Wybrane wypowiedzi mieszkańców:

- *Głównie naciskam na wykluczenie projektów dofinansowań wyposażenia na terenie szkół i przedszkoli. To łatanie dziur w budżecie kosztem projektów obywatelskich, kreatywna księgowość przez przesuwanie podstawowych wydatków na pulę dodatkową kosztem innych projektów. To nie powinno się odbywać w ramach GBO, a być podstawowym, corocznym wydatkiem zabezpieczonym w budżecie miasta. Niestety zdaję sobie sprawę, że wykluczenie tego typu projektów z GBO może (nie musi) spowodować „wyciszenie” problemu i w efekcie całkowity brak wsparcia.*
- *Nie powinny być dofinansowane z GBO zamknięte place zabaw przy szkołach i przedszkolach - nie są to tereny dostępne dla wszystkich.*
- *Projekty w szkołach i przedszkolach powinny być zakazane. Nie są to ogólnodostępne miejsca. Remonty i wyposażenie szkół powinno iść z budżetu miasta. Dotyczy też placów zabaw przy szkołach i przedszkolach.*
- *GBO nie powinien dopuszczać projektów dla szkół i przedszkoli, ponieważ te inwestycje nie są dostępne dla ogółu mieszkańców, a w głosowaniu inne projekty tracą szansę - skala 30 głosów a 300 uczniów i rodziców, czy nawet w tysiącach.*

- *Projekty infrastrukturalne powinny mieć zapewnione finansowanie w kolejnych latach na realizację tam wydarzeń (np. społeczno-kulturalnych), wnioskodawca powinien opisać jakie będą źródła finansowania wydarzeń i obowiązkowo ująć jakiś procent we wniosku na realizację czegoś już w pierwszym roku (z puli GBO) - podobnie jak to ma miejsce w środkach unijnych - za inwestycją muszą iść działania miękkie.*
- *Nie wiadomo czy obiekt powstały z budżetu obywatelskiego, ma być otwarty całą dobę, czy ma być otwarty od 22.00, w ogóle to ustawa nie definiuje. I to jest kłopot, bo mamy różne obiekty, jeśli chodzi o te projekty twarde. Czasami są przy szkołach, czasami ktoś się tym opiekuje. Duże ludzie mają pretensje, dlaczego ten obiekt nie jest otwarty 24 godziny na dobę. Drudzy, że jest za długo, bo w nocy powinien być zamknięty, bo jest cisza nocna itd. Więc ten problem ogólnodostępności, moim zdaniem, powinien być ustawowo doprecyzowany i o to by trzeba było gdzieś tam ogólnie zobaczyć. Bo wiem, że miasta też na swoje potrzeby definiują, tak jakby poprzez Radę Miasta ogólnodostępność. Wiem, że w kilku miastach są podjęte uchwały, u nas takich nie ma.*
- *Moim zdaniem nie do końca [jest zachowana dostępność], szczególnie w tych projektach infrastrukturalnych, które dotyczą sali komputerowej. To jest dostępne tylko dla uczniów z fikcją, że ja mogę sobie przyjść z drugiego końca miasta od 20 jak pracę skończę.*
- *Place zabaw mogą być dostępne jeżeli faktycznie ta furtka jest otwarta, ale [dostępność] sali gimnastycznej szkół jest fikcją.*
- *Bo każdy wie, na przykład dyrektor szkoły, co jest najlepsze. Ma pieczę nad swoim obiektem, żeby nikt go nie zniszczył. Bo wiadomo, że pewnie wszędzie borykamy się na dzielnicach z tym problemem niszczenia mienia, czy niedbania o to mienie. Więc ja tutaj nie widzę, jeśli chodzi o te twarde i miękkie projekty żadnych obiekcji (...). To jest mój punkt widzenia, ale problemy się pojawiają dlatego, że ludzie później dopytują, dlaczego to nie jest otwarte całą dobę, ma być ogólnodostępne.*
- *Za teren szkoły odpowiada dyrektor. Były już sprawy, które skończyły się wypadkami i dyrektor został obwiniony. Został skazany w sądzie. Więc żaden dyrektor nie otworzy tej szkoły.*

- *No i mamy taką umowę z Panią dyrektorem, że w momencie jak siłownia powstanie, jeden dzień jest dla dzielnic. Zaznaczając, bo to nie chodzi o to, żeby codziennie. Jeden dzień jest dla dzielnic i też ludzie będą, którzy, których nie stać gdzieś na siłownię czy coś, to sobie tam pójść, albo dla ciekawości pójść tam, albo przyjdzie po dziecko, będzie miał czas to sobie pójść na siłownię.*
- *Jeżeli ja bym była z dzielnicy X i ja nie chodzę do szkoły, to jaka to jest ogólnodostępność dla mnie? I tu uważam, że te wnioski powinny odpaść już na samym początku, jak spływają do weryfikacji.*
- *Nie mamy weryfikacji [spełnienia dostępności], ale [chciałbym] przynajmniej, żeby była ta informacja taka transparentna na zewnątrz, że coś się dzieje na dzielnic.*
- *Nie powinny być przyjmowane projekty dzielnicowe, które dotyczą np. budowy drogi wewnętrznej lub innej infrastruktury do jednego czy dwóch bloków. Na tej zasadzie mieszkańcy budynków indywidualnych w takich dzielnicach, nawet i kilkuset, nie mają nigdy szans w głosowaniu. Powinny być to projekty służące wszystkim mieszkańcom danej dzielnicy, a nie tylko tym, którzy mają „siłę sprawczą”.*
- *[Konieczna jest] większa kontrola tego czy faktycznie zajęcia się odbywają.*
- *Powinna być przeprowadzana kontrola stanu zadań długoterminowych (ławki, roślinność itp. - niedopuszczalna jest sytuacja, gdy posadzone drzewka hurtowo zamierają i kikuty sterczą kolejne lata, lub kwietniki zarastają chwastem), jeśli jakieś prace nad zadaniami na terenach otwartych się przeciągają (z przyczyn obiektywnych, np. susza niepozwalająca na zasadzenie roślinności), wyjaśnienie sytuacji powinno być podane do wiadomości społeczności lokalnej, np. w informatorach miejskich, na tablicach ogłoszeń Rady Dzielnicy, na miejskich i dzielnicowych stronach internetowych - mieszkańcy nie powinni musieć szukać „czy w końcu coś się dzieje z wybranym do realizacji zadaniem”.*
- *Powinna być prowadzona kontrola spełnienia warunku dostępności (w obrębie charakterystyki zadania) - warunków zapisów i dostępności informacji na zajęcia zamknięte, kontrola dostępności placów zabaw i obiektów sportowych na terenach szkół [w opisie propozycji powinny być dokładnie opisane warunki*

dostępności dla społeczności pozaszkolnej, obiekty powinny być odpowiednio opisane i udostępnione.

- [Trzeba] kontrolować przebieg tych projektów. Jeśli taka szkoła byłaby skontrolowana, że ten plac zabaw jest zamknięty i jakoś ukarana by była, albo byłby nakaz otworzyć, żeby sala gimnastyczna była dostępna, sala, która byłaby remontowana za budżet ma być dostępna, to by ta szkoła takie projekty nie głosowały. Tu trzeba kontrolować przebieg wykonywania tych projektów.*
- Miasta robią to sobie różnie. Na przykład, że jest minimalna dostępność – jeśli ktoś chce wyposażyć sobie salę komputerową, to może, ale na przykład musi zapewnić, że 10 godzin w tygodniu [będzie dostępna]. I jest harmonogram, oni piszą, kto się tym zajmie, jak to zrobi. Chodzi o to, żeby to było bardzo wyraźnie postawione.*
- Dla dyrektora [szkoły] jest to problemem, bo w związku z tym, że mają ogólnodostępność, muszą mieć cały czas teren otwarty i dużo wyższe są koszty utrzymania; dochodzi też do jakichś pewnych dewastacji potem i to jest problem.*

8.2.2 Propozycje rozwiązań

1. Wprowadzenie zasad określających minimalny zakres i wymiar dostępności infrastruktury finansowanej w ramach GBO.

Rozwiązanie to wymaga wypracowania jednoznacznych, uniwersalnych zasad możliwych do zastosowania w przypadku różnego rodzaju inwestycji.

2. Wprowadzenie obowiązku planowania działań społecznych (tzw. „miękkich”) jako uzupełniających działania inwestycyjne.

Wnioskodawca planujący przeznaczenie środków z budżetu obywatelskiego na działania inwestycyjne powinien jednocześnie zaplanować działania towarzyszące, opisujące sposób wykorzystania zasobów do działań na rzecz mieszkańców.

3. Wprowadzenie mechanizmu weryfikacji spełniania deklaracji dotyczących dostępności infrastruktury.

9 PODSUMOWANIE I REKOMENDACJE

Gliwicki Budżet Obywatelski (GBO) to inicjatywa oceniana przez mieszkańców jako wartościowa i mająca pozytywny wpływ na rozwój miasta oraz zaangażowanie społeczne. Przeprowadzone badanie ewaluacyjne wskazało jednak obszary wymagające usprawnienia, takie jak np. promocja i działania informacyjne, edukacja obywatelska, rozwój dialogu wokół budżetu obywatelskiego, jak i w ramach GBO, a także procedury związane przede wszystkim z wymogami, oceną i realizacją projektów.

Przedstawione poniżej rekomendacje stanowią ogólne wskazówki dotyczące kierunków dalszego rozwoju GBO. Szczegółowe propozycje konkretnych rozwiązań zostały zawarte w treści raportu. Ich wdrożenie będzie wymagało szczegółowej analizy możliwości organizacyjnych, prawnych i finansowych, a także konsultacji z kluczowymi interesariuszami.

Warto podkreślić, że pomimo wyzwań, mieszkańcy dostrzegali istotną rolę GBO w kreowaniu przestrzeni do aktywności obywatelskiej i w realizacji potrzeb lokalnych społeczności. Kontynuacja systematycznej ewaluacji budżetu obywatelskiego, reagowanie na zmieniające się potrzeby mieszkańców oraz wprowadzanie udoskonaleń w sposób przemyślany i zrównoważony, mogą stanowić podstawy do jego dalszego rozwoju.

Rekomendacje:

1. Wzmocnienie działań promocyjnych.

Gliwicki Budżet Obywatelski nie jest mechanizmem partycypacyjnym powszechnie znanym przez mieszkańców miasta, co ogranicza ich zaangażowanie w proces przygotowywania i składania wniosków, głosowanie oraz udział w poszczególnych projektach. Mieszkańcy nie posiadają także dostatecznej wiedzy na temat przedsięwzięć, które zostały już zrealizowane w ramach Gliwickiego Budżetu Obywatelskiego. W związku z tym rekomenduje się wzmocnienie działań promocyjnych prowadzonych poprzez stronę internetową oraz inne kanały. Promocja

powinna obejmować wszystkie etapy procedury, łącznie z promowaniem inicjatyw już zakończonych. Warto, aby działania te były prowadzone przez cały cykl budżetowy i dostosowane do różnych grup odbiorców.

2. Rozwój działań edukacyjnych.

Wnioskodawcy uczestniczący w Gliwickim Budżecie Obywatelskim niejednokrotnie nie posiadają dostatecznej wiedzy na temat obowiązujących procedur związanych z przygotowaniem wniosku, jego oceną, głosowaniem, odwołaniami i wdrażaniem przedsięwzięć. W związku z tym rekomenduje się wzmocnienie działań edukacyjnych poprzez:

- a. Wypracowanie i wdrożenie mechanizmu konsultacji projektów na etapie ich przygotowania (w tym także projektów, które w poprzednich edycjach GBO otrzymały ocenę negatywną). Zasadne wydaje się zarówno organizowanie warsztatów grupowych, jak i prowadzenie zorganizowanych konsultacji przez pracowników Urzędu Miejskiego i jednostek organizacyjnych.
- b. Rozbudowę materiałów informacyjnych o przykłady sprawiające trudności wnioskodawcom. Szczególnie istotne jest przygotowanie i upowszechnienie materiałów na temat: sposobu definiowania kryteriów oceny, przygotowania wniosków (w tym zasad ich konsultacji), przykładów projektów możliwych i zasadnych do realizacji, sposobu wyceny poszczególnych działań, możliwych do wykorzystania lokalizacji, procedur odwoławczych, zasad realizacji projektów.

3. Wzmocnienie działań komunikacyjnych.

Rekomenduje się wypracowanie i wdrożenie jasnych zasad komunikowania z wnioskodawcami na wszystkich etapach procesu, w celu zwiększenia poziomu zrozumienia procedur i podejmowanych decyzji. Szczególnie istotne jest czytelne i wyczerpujące komunikowanie kwestii mogących wywoływać pewne kontrowersje u wnioskodawców (uzasadnienia decyzji negatywnych, uzasadnienia odpowiedzi na odwołania).

4. Zacieśnienie współpracy z lokalnymi liderami i organizacjami pozarządowymi.

Rekomenduje się rozważenie utworzenia ciała opiniodawczo-doradczego ds. budżetu obywatelskiego. Organ ten mógłby pełnić funkcję opiniodawczą i doradczą na różnych etapach procedury – głównie w zakresie oceny (w tym rozpatrywania odwołań), jak również dystrybucji puli dla aktywnych. Organ ten mógłby również promować budżet obywatelski i angażować mieszkańców w działania na poziomie lokalnym.

5. Modyfikacja wymogów, jakie muszą spełnić projekty:

- a. **W zakresie ograniczenia maksymalnej wartości projektów dzielnicowych** rekomenduje się wdrożenie rozwiązania zapewniającego, że jeden projekt nie będzie obejmował pełnej kwoty budżetu przewidzianej dla danej jednostki pomocniczej. Zasadne wydaje się ustalenie maksymalnego limitu w sposób elastyczny, uwzględniający specyfikę wielkości dzielnic (np. poprzez wprowadzenie limitu wartości projektów miękkich lub poprzez wprowadzenie maksymalnej wartości projektów dzielnicowych w dzielnicach, dla których zaplanowany budżet przekracza określoną kwotę).
- b. **W zakresie osób uprawnionych do składania wniosków w ramach projektów dzielnicowych** rekomenduje się rozważenie możliwości usunięcia zasady zakładającej, że wnioskodawcami projektów dzielnicowych mogą być wyłącznie mieszkańcy danej dzielnicy, ale także osoby w jakiś sposób z nią związane (np. pracujące na jej terenie).
- c. **W zakresie okresu realizacji projektów** rekomenduje się rozważenie możliwości realizowania projektów inwestycyjnych w perspektywie wieloletniej. Wdrożenie rekomendacji wymaga wprowadzenia jednoznacznej definicji projektów inwestycyjnych.

6. Usprawnienie procedury oceny projektów poprzez wdrożenie mechanizmu konsultowania i opiniowania projektów.

Rekomenduje się:

- a. opracowanie i wdrożenie zasad współpracy pomiędzy osobami zaangażowanymi w proces oceny (np. powołanie zespołu oceniającego), w celu wypracowania spójnego stanowiska uwzględniającego szeroki punkt widzenia na poszczególne aspekty podlegające ocenie;
- b. rozważenie włączenia w proces oceny projektów ciała opiniodawczo-doradczego ds. budżetu obywatelskiego;
- c. umożliwienie konsultacji z wnioskodawcami podczas oceny projektów w celu wyjaśnienia wątpliwości, doprecyzowania szczegółów oraz ewentualnych korekt we wniosku, pozwalających na skierowanie go do głosowania.

7. Rozwój warunków sprzyjających bezpośredniemu głosowaniu mieszkańców.

Rekomenduje się kontynuowanie i intensyfikowanie działań pozwalających mieszkańcom na bezpośredni udział w głosowaniu (zwiększenie liczby miejsc i wydarzeń umożliwiających bezpośrednio głosowanie) oraz wprowadzenie rozwiązań zachęcających do udziału w głosowaniu w formie elektronicznej.

8. Zmiana zasad dystrybucji środków w ramach puli dla aktywnych.

Rekomenduje się zaktualizowanie reguł przy uwzględnieniu wysokiego poziomu zaangażowania mieszkańców dzielnic w głosowanie. Wypracowane rozwiązanie wymagać będzie przeprowadzenia konsultacji z mieszkańcami.

9. Ujednolicenie zasad realizacji projektów.

Rekomenduje się ustalenie i wdrożenie jednolitych wytycznych dotyczących realizacji projektów w ramach GBO, w tym zasad promocji projektów, rekrutacji uczestników oraz dostępności.

10. Zmiany o charakterze technicznym.

Rekomenduje się:

- a. rozważenie możliwości wnoszenia odwołań w formie elektronicznej,
- b. przeprowadzenie analizy użyteczności i funkcjonalności elektronicznego systemu wspierającego przebieg GBO i dostosowanie go do potrzeb użytkowników.